

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Diplomová práce

**Ekonomická hodnota rekreace
v Národním geoparku Ralsko**

Bc. Milena Čermáková

© 2019 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Milena Čermáková

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Ekonomická hodnota rekreace v Národním geoparku Ralsko

Název anglicky

Economic Value of Recreation in the National Geopark Ralsko

Cíle práce

Cílem práce je určit ekonomickou hodnotu rekreace v Národním geoparku Ralsko.

Metodika

V práci budou využity metody analýzy, komparace a syntézy.

Literární rešerše bude zpracována na základě studia odborné literatury v oblasti udržitelného cestovního ruchu a netržních metod oceňování enviromentálních statků.

Z literární rešerše bude následně vycházet výběr vhodné metody pro stanovení ekonomické hodnoty rekreace. Metoda bude následně aplikována v Národním geoparku Ralsku. Data pro zpracování budou vycházet z primárních i sekundárních zdrojů. Výsledky práce budou komparovány a diskutovány v závěru práce.

Harmonogram zpracování DP:

- studium literatury 01-04/2018
- volba cíle práce a metod 01-04/2018
- tvorba dotazníku 04-05/2018
- dotazníkové šetření 06-09/2018
- zpracování práce 01/2018 – 03/2019

Doporučený rozsah práce

60-80 stran

Klíčová slova

udržitelný cestovní ruch, geoturismus, geopark, Národní geopark Ralsko, ekonomická hodnota rekreace

Doporučené zdroje informací

- ECOSYSTEM VALUATION, 2000. Travel Cost Method. [online]. [cit. 2018-02-27]. Dostupné z [www: http://www.ecosystemvaluation.org/travel_costs.htm#OPTIONS](http://www.ecosystemvaluation.org/travel_costs.htm#OPTIONS)
- FORMANOVÁ, Jaroslava et al., 2015. Koncepce rozvoje cestovního ruchu v Geoparku Ralsko. [online]. [cit. 2018-02-14]. Dostupné z [www: http://www.geoparkralsko.cz/sites/default/files/files/koncepce_cr_GR_final.pdf](http://www.geoparkralsko.cz/sites/default/files/files/koncepce_cr_GR_final.pdf)
- GOELDNER, Charles R. a J. R. Brent RITCHIE, 2014. Cestovní ruch: principy, příklady, trendy. Brno: BizBooks, xviii, 545 s. ISBN 9788026502982.
- MELICHAR, Jan, 2010. Economic Valuation of Ecosystem Services. Život. Prostr., Vol. 44, No. 2, p. 78-83. [online]. [cit. 2018-02-22]. Dostupné z [www: http://147.213.211.222/sites/default/files/2010_2_078_083_melichar.pdf](http://147.213.211.222/sites/default/files/2010_2_078_083_melichar.pdf)
- PARSONS, G. R., 2003. The Travel Cost Model. Chapter 9 in A Primer on Nonmarket Valuation. edited by P. A. Champ, K. J. Boyle and T. C. Brown, London, Kluwer Academic Publishing, ISBN 9789400771031
- PÁSKOVÁ, Martina, 2008. Udržitelnost rozvoje cestovního ruchu. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 9788070416587.
- SEJÁK, Josef et al., 1999. Oceňování pozemků a přírodních zdrojů. Praha: Grada, 251 s. ISBN 8071693936.
- ZÁVODNÁ, Lucie Sára, 2015. Udržitelný cestovní ruch: principy, certifikace a měření. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 9788024445762.
-

Předběžný termín obhajoby

2018/19 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Michaela Havlíková, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomiky

Elektronicky schváleno dne 3. 5. 2018

prof. Ing. Miroslav Svatoš, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 19. 10. 2018

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 03. 11. 2019

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Ekonomická hodnota rekreace v Národním geoparku Ralsko" jsem vypracoval(a) samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 18. 11. 2019

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Michaelé Havlíkové, Ph. D. za profesionální přístup při metodickém vedení práce, za její věcné rady a připomínky. Současně bych také ráda poděkovala ostatním, kteří mi pomohli zejména se získáním informací potřebných ke zpracování empirické části diplomové práce a také manželovi a synovi za podporu během celého studia.

Ekonomická hodnota rekreace v Národním geoparku Ralsko

Abstrakt

Diplomová práce je zaměřena na oblast Národního geoparku Ralsko a je rozdělena na část teoretickou a část empirickou. Cílem práce je vyjádření ekonomické hodnoty rekreace v lokalitě Národního geoparku Ralsko. Teoretická část diplomové práce se zabývá objasněním pojmů udržitelný cestovní ruch, geoturismus a geopark. Dále popisuje jednotlivé cíle a přínosy geoparků, pojednává také o globální síti geoparků UNESCO, Síti evropských geoparků a Národní síti geoparků. Práce se dále věnuje významu cestovního ruchu v národní ekonomice a ekonomické hodnotě rekreace, u které přibližuje metodu cestovních nákladů a metodu podmíněného hodnocení. Empirická část diplomové práce, realizovaná prostřednictvím kvantitativního výzkumu metodou dotazníkového šetření probíhajícího na území geoparku, je zaměřena na analýzu cestovního ruchu a následné vyjádření ekonomické hodnoty rekreace v Národním geoparku Ralsko aplikací metody cestovních nákladů a metody podmíněného hodnocení. Empirická část se dále věnuje odhadu poptávkové funkce, výpočtu přebytku spotřebitele a komplexnímu zhodnocení výsledků.

Klíčová slova: ekonomická hodnota rekreace, geopark, geoturismus, metoda cestovních nákladů, Národní geopark Ralsko, udržitelný cestovní ruch

Economic Value of Recreation in the National Geopark Ralsko

Abstract

The diploma thesis is focused on the area of National Geopark Ralsko. It is divided into a theoretical part and an empirical part. The aim of the thesis is to express the recreation economic value in the locality of National Geopark Ralsko. The theoretical part of the thesis attempts to clarify the terms sustainable tourism, geotourism and geopark. Moreover, it describes goals and benefits of geoparks; the UNESCO Global Geoparks Network, the European Geoparks Network and the National Geoparks Network are discussed as well. The thesis also deals with tourism in the national economy and the recreation economic value, for which the travel cost method and the contingent valuation method are introduced. The empirical part of the thesis, processed by means of quantitative research using a questionnaire survey in the territory of the Geopark, is focused on tourism analysis and subsequent expressing the recreation economic value in National Geopark Ralsko, applying the travel cost method and the contingent valuation method. The empirical part also includes the estimate of demand function, calculation of consumer surplus and comprehensive evaluation of results.

Keywords: recreation economic value, geopark, geotourism, travel cost method, National Geopark Ralsko, sustainable tourism

Obsah

1 Úvod.....	13
2 Cíl práce a metodika	14
2.1 Cíl práce	14
2.2 Metodika	14
2.2.1 Teoretická část	14
2.2.2 Empirická část.....	14
2.2.3 Práce se získanými daty.....	16
3 Teoretická východiska	18
3.1 Udržitelný cestovní ruch	19
3.1.1 Principy udržitelného cestovního ruchu	20
3.2 Geoturismus	22
3.3 Geopark.....	23
3.3.1 Cíle a přínosy geoparků	24
3.3.2 Globální síť geoparků UNESCO	24
3.3.3 Síť evropských geoparků	25
3.3.4 Národní síť geoparků	27
3.4 Význam cestovního ruchu v národní ekonomice	29
3.5 Ekonomická hodnota rekreace	31
3.5.1 Metoda cestovních nákladů	32
3.5.2 Metoda podmíněného hodnocení.....	37
4 Analýza cestovního ruchu v Národním geoparku Ralsko.....	38
4.1 Národní geopark Ralsko.....	38
4.1.1 Vymezení území	40
4.1.2 Geomorfologický vývoj oblasti	43
4.1.3 Historie vzniku geoparku.....	45
4.2 Charakteristika respondentů v Národním geoparku Ralsko.....	45
5 Netržní metody oceňování	54
5.1 Metoda cestovních nákladů.....	54
5.1.1 Cestovní náklady.....	54
5.1.2 Náklady na pobyt.....	55
5.1.3 Časové náklady	56
5.2 Metoda podmíněného hodnocení	57

6 Ekonomická hodnota rekreace v Národním geoparku Ralsko.....	58
6.1 Výpočet ekonomické hodnoty rekreace	58
6.1.1 Ekonomická hodnota rekreace bez započítaného hypotetického vstupného	58
6.1.2 Ekonomická hodnota rekreace se započítaným hypotetickým vstupným	59
6.2 Odhad poptávkové funkce.....	61
6.3 Celková hodnota rekreace v Národním geoparku Ralsko	63
6.4 Přebytek spotřebitele	63
7 Zhodnocení výsledků.....	64
8 Závěr.....	67
9 Seznam použitých zdrojů.....	71
10 Přílohy	75

Seznam obrázků

Obrázek 1 - Stanoviště sběru dat v Národním geoparku Ralsko	16
Obrázek 2 - Logo Globální sítě geoparků UNESCO.....	25
Obrázek 3 - Logo Sítě evropských geoparků.....	26
Obrázek 4 - Logo Národní sítě geoparků.....	27
Obrázek 5 - Národní geoparky České republiky	29
Obrázek 6 - Poptávková křivka po rekreační oblasti.....	33
Obrázek 7 - Geomorfologický vývoj oblasti Národního geoparku Ralsko	44

Seznam tabulek

Tabulka 1 - Charakteristika respondentů dle důvodů návštěv oblasti	52
Tabulka 2 - Cestovní náklady do Národního geoparku Ralsko	54
Tabulka 3 - Náklady na pobyt v Národním geoparku Ralsko	55
Tabulka 4 - Časové náklady do Národního geoparku Ralsko	56
Tabulka 5 – Průměrná ekonomická hodnota rekreace v Národním geoparku Ralsko bez započítaného hypotetického vstupného	59
Tabulka 6 – Průměrná ekonomická hodnota rekreace v Národním geoparku Ralsko se započítaným hypotetickým vstupným	59

Seznam grafů

Graf 1 - Charakteristika respondentů dle pohlaví	46
Graf 2 - Charakteristika respondentů dle věku	46
Graf 3 - Charakteristika respondentů dle dosaženého vzdělání	47
Graf 4 - Charakteristika respondentů dle rodinného stavu	47
Graf 5 - Charakteristika respondentů dle ekonomické aktivity	48
Graf 6 - Charakteristika respondentů dle počtu členů domácnosti	48
Graf 7 - Charakteristika respondentů dle čistého měsíčního příjmu domácnosti	49
Graf 8 - Charakteristika respondentů dle místa trvalého pobytu	50
Graf 9 - Charakteristika respondentů dle délky doby pobytu v oblasti	51
Graf 10 - Charakteristika respondentů dle intenzity návštěv oblasti	51
Graf 11 - Charakteristika respondentů dle stanoviska k zavedení vstupného.....	57
Graf 12 - Výše vstupného dle ochoty respondentů platit.....	57
Graf 13 – Ekonomická hodnota rekreace v Národním geoparku Ralsko	60
Graf 14 - Náklady respondentů na jednodenní pobyt v Národním geoparku Ralsko	61
Graf 15 - Odhad poptávkové funkce v Národním geoparku Ralsko.....	62

1 Úvod

Předkládaná diplomová práce se zabývá tématem ekonomické hodnoty rekreace v Národním geoparku Ralsko. Téma práce a její cíl byl zvolen z důvodu porovnání vnímaných a objektivních cestovních nákladů v modelech rekreační poptávky označovaných pojmem Metoda cestovních nákladů (Travel cost method) a následném stanovení ekonomické hodnoty rekreace v dané lokalitě.

Diplomová práce využívá metody analýzy, komparace a syntézy a je rozdělena na část teoretickou a část empirickou. Teoretická část diplomové práce obsahuje v rámci 3. kapitoly literární rešerši vycházející ze studia odborné literatury z oblasti udržitelného cestovního ruchu a netržních metod oceňování environmentálních statků. Přibližuje pojmy geopark a geoturismus a dále rozvádí význam cestovního ruchu v národní ekonomice. Navazující empirická část diplomové práce se ve 4. kapitole zabývá analýzou cestovního ruchu v Národním geoparku Ralsko a popisuje zjištěné charakteristiky respondentů v geoparku. V 5. kapitole se práce věnuje netržním metodám oceňování, konkrétně metodě cestovních nákladů, a v kapitole č. 6 výpočtem ekonomické hodnoty rekreace v uvedené lokalitě. Práce dále odhaduje na základě získaných výsledků poptávkovou funkci a přebytek spotřebitele.

Metoda cestovních nákladů předpokládá, že náklady jsou reprezentovány jako cena za rekreaci. Tato skutečnost je v souladu se vztahem mezi užitekem a vynaloženými náklady spotřebitele a je zobrazena v poptávkové funkci po rekreační oblasti. Křivka poptávky zvyšujících se cestovních nákladů spotřebitele odpovídá snižující se míře návštěvnosti v dané lokalitě. Rekreační hodnota dané oblasti je znázorněna spotřebitelským přebytkem.

Data pro zpracování práce jsou získána realizací vlastního výzkumu vykonaného na základě časového harmonogramu metodou dotazníkového šetření a následně pro přehlednost zpracována do tabulek a grafů. Zkoumaný vzorek je ve vlastním výzkumu vymezen na skupinu respondentů, kteří navštívili Národní geopark Ralsko v období od 1. května do 30. září 2018.

Cílem diplomové práce je určení ekonomické hodnoty rekreace v Národním geoparku Ralsko. Ekonomická hodnota rekreace, potažmo její výsledná výše, je přímo závislá také na relevantnosti odpovědí dotazovaných respondentů.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem diplomové práce je určení ekonomické hodnoty rekreace v Národním geoparku Ralsko.

2.2 Metodika

2.2.1 Teoretická část

Teoretická část diplomové práce zabývající se tématem ekonomické hodnoty rekreace v Národním geoparku Ralsko vychází na základě použitých metod analýzy, komparace a syntézy z dostupných informačních zdrojů uvedených v seznamu použité literatury. Z klíčových zdrojů, ze kterých byly čerpány informace objasňující stěžejní oblasti teoretické části diplomové práce, je třeba zmínit zejména knihy autorek Závodné (2015) „*Udržitelný cestovní ruch*“ a Páskové (2008) „*Udržitelnost rozvoje cestovního ruchu*“, které se zabývají oblastí udržitelného cestovního ruchu. Pojmy následující oblasti, geopark a Národní geopark Ralsko, jsou vysvětleny na základě „*Koncepce rozvoje cestovního ruchu v Geoparku Ralsko*“ autorky Formanové et al. (2015), dostupné online. Další tematiku, kterou je nutno přiblížit, je oblast významu cestovního ruchu v národní ekonomice. Stěžejním zdrojem objasňujícím tuto oblast, je kniha autorek Palatkové a Zichové (2014) „*Ekonomika turismu: turismus České republiky*“. Teoretická východiska poslední oblasti, která se zabývá ekonomickou hodnotou rekreace a metodou cestovních nákladů, vycházejí zejména z internetových zdrojů autora Melichara (2010) „*Economic Valuation of Ecosystem Services*“ a ECOSYSTEM VALUATION (2000) „*Travel Cost Method*“.

2.2.2 Empirická část

Empirická část diplomové práce je na základě teoretických východisek popsaných v předchozím oddílu zaměřena na analýzu cestovního ruchu a následné vyjádření ekonomické hodnoty rekreace v Národním geoparku Ralsko prostřednictvím aplikace metody cestovních nákladů.

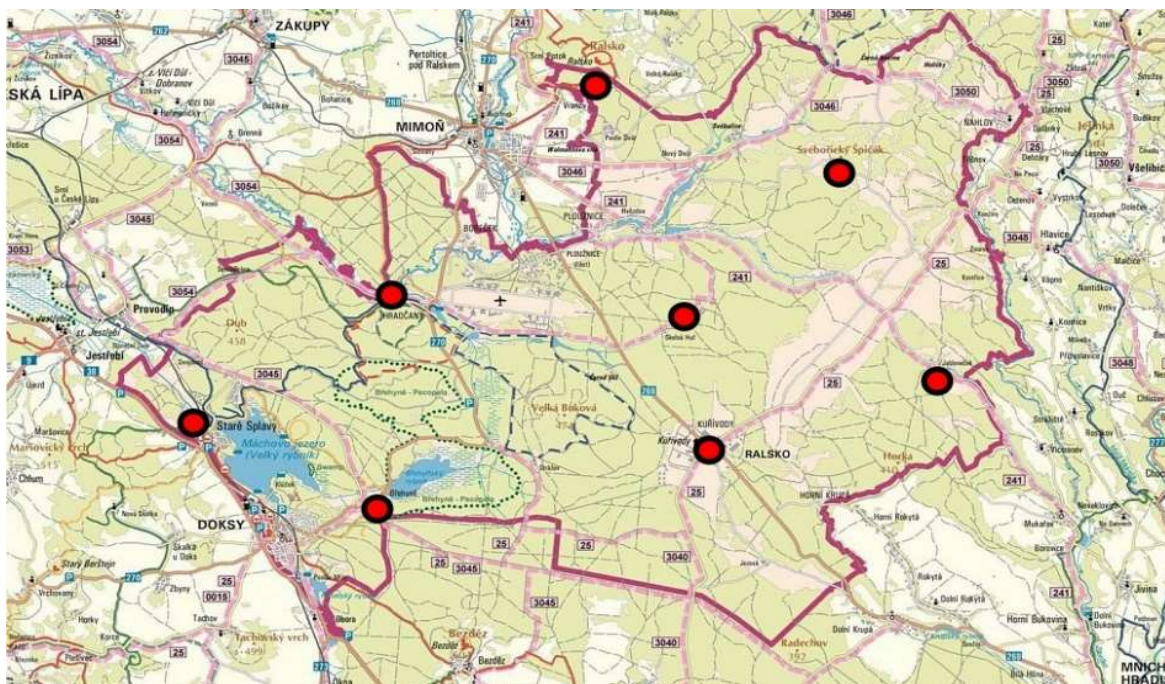
Primární data potřebná k provedení kvantitativního výzkumu byla získána od respondentů, kteří navštívili danou lokalitu, na základě metody dotazníkového šetření. Dotazníkové šetření bylo realizované na území Národního geoparku Ralsko v období od 1. května do 30. září 2018, přičemž toto období bylo rozděleno do dvou etap. V první etapě byl proveden pilotní průzkum, který probíhal v měsíci květnu 2018, a v druhé etapě od 1. června do 30. září 2018 byl následně prováděn hlavní sběr dat.

Výhodou metody dotazníkového šetření je bezesporu její efektivita, kdy v krátkém časovém období dojde k oslovení velkého počtu respondentů. Mezi další neméně významné klady této metody lze zahrnout také přímé dotazování cílové skupiny respondentů a její nízká ekonomická náročnost. Nevýhodou metody dotazníkového šetření je skutečnost, že vlastní výzkum nepřináší nové poznatky, pouze potvrzuje či vyvrací již zavedené teorie. Také skutečnost, že respondenti odpovídají anonymně a často své odpovědi např. idealizují dle představ společnosti, ne podle toho, jací skutečně jsou, svým způsobem snižuje výpovědní hodnotu dotazníků. Získaná data z dotazníků je proto potřeba interpretovat na základě objektivních zjištění.

Na území Národního geoparku Ralsko byla zvolena stanoviště pro sběr dat tak, aby výsledné zjištění z dotazníkového šetření mělo vypovídající a reprezentativní charakter. Jedná se o stanoviště, z nichž některá jsou blíže popsána v oddíle 4.1.1, která jsou charakteristická vysokou koncentrací návštěvníků, především tedy o informační centra, oblíbené turistické cíle v geoparku a významné geologické lokality (viz Obrázek 1).

Dotazníkového šetření v Národním geoparku Ralsko se celkem zúčastnilo 167 respondentů. Dotazník v českém jazyce (viz Příloha C) byl rozdělen na část identifikační a část průzkumnou. V identifikační části byla získána data týkající se pohlaví, věku, vzdělání, rodinného stavu, ekonomické aktivity, počtu členů domácnosti a výše měsíčního příjmu domácnosti dotazovaných respondentů. V části průzkumné odpovídali respondenti na otázky zaměřené na místo trvalého pobytu, čas strávený na cestě z domova a cenu nákladů na dopravu jedné osoby do Národního geoparku Ralsko, délku pobytu, četnost a důvody návštěv a odhadované náklady na pobyt jedné osoby v oblasti na den. V průzkumné části byla také hypoteticky zjišťována ochota respondentů platit za vstup do Národního geoparku Ralsko, včetně uvedení potenciální výše vstupného.

Obrázek 1 - Stanoviště sběru dat v Národním geoparku Ralsko

Zdroj: Českolipský deník, 2015, vlastní úprava

2.2.3 Práce se získanými daty

Analýza cestovního ruchu v Národním geoparku Ralsko

Cílem analýzy cestovního ruchu v Národním geoparku Ralsko bylo na základě získaných údajů z dotazníkového šetření stanovení základních charakteristik respondentů přijíždějících do uvedené lokality a zjištění jejich nejčastějších důvodů k návštěvě geoparku dle předem vypracované typologie návštěv.

Netržní metody oceňování

Na základě údajů získaných z dotazníkového šetření aplikovaných prostřednictvím metody cestovních nákladů, byly vypočítány skutečně vynaložené časové a finanční náklady respondentů na dopravu do Národního geoparku Ralsko a časové a finanční náklady na pobyt dotazovaných návštěvníků v dané lokalitě.

V diplomové práci byl čas oceněn dle průměrné hrubé měsíční mzdy zaměstnanců v národním hospodářství. Na základě údajů Českého statistického úřadu za druhé a třetí čtvrtletí roku 2018, ve kterých probíhal sběr dat, byla vypočítána průměrná hrubá měsíční mzda zaměstnanců ve výši 31.683,50 Kč. Tato částka byla vydělena koeficientem 4,348

(Zákoník práce, 2006), který vyjadřuje průměrný počet týdnů připadajících na jeden měsíc v průměrném roce a dále znovu vydělena 40, tj. průměrným počtem odpracovaných hodin za jeden měsíc. Výsledný výpočet odpovídá průměrné hodinové mzdě jednoho zaměstnance a byl stanoven ve výši 182,20 Kč.

Jeden den pobytu, počítaný jako pracovní směna v délce osmi hodin, jednoho respondenta v dané lokalitě, vynásobený průměrnou hodinovou mzdou zaměstnance ve výši 182,20 Kč byl oceněn na 1.457,60 Kč.

Metodou podmíněného hodnocení byla v rámci dotazníkového šetření zjišťována ochota respondentů, tedy souhlas, popř. nesouhlas, zaplatit v případě hypotetické existence trhu vstupné do Národního geoparku Ralsko včetně uvedení jeho maximální výše. Na základě získaných údajů byla následně vypočítána průměrná výše ocenění environmentálního statku vyjádřená průměrem a mediánem.

Výpočet ekonomické hodnoty rekreace

K výpočtu průměrné ekonomické hodnoty rekreace, která vychází z ochoty jednotlivce platit za nějaký užitek nebo užitnou hodnotu, v Národním geoparku Ralsko byly použity výsledné hodnoty vypočítané dle netržních metod oceňování. Podklady k výpočtu jednotlivých hodnot vycházely z údajů získaných z dotazníkového šetření. Údaje byly zapsány do kontingenčních tabulek a byla pozorována závislost mezi jednotlivými znaky.

Odhad poptávkové funkce na 1 den rekreace v Národním geoparku Ralsko byl na základě získaných dat z dotazníkového šetření realizován v programu Microsoft Office 2010 prostřednictvím funkce logaritmické spojnice trendu. V tomto programu byla také spočítána hodnota spolehlivosti R. Čím více se hodnota spolehlivosti R přibližuje k hodnotě 1, tím je výsledný výpočet považován za přesnější.

Přebytek spotřebitele u návštěvníků Národního geoparku Ralsko byl vypočítán jako aritmetický průměr na 1 osobu a 1 den, kdy byla od hodnoty rekreace odečtena hodnota skutečně vynaložených nákladů.

3 Teoretická východiska

Rychle se rozvíjející odvětví cestovního ruchu související s rostoucí životní úrovní obyvatel má jak pozitivní, tak i negativní dopady na mnoho oblastí. Tyto dopady cestovního ruchu závisí na množství turistů a na specifických vlastnostech každého jednotlivce. Lze zvažovat mnoho faktorů týkajících se např. formy turismu, počtu strávených dnů v dané lokalitě, volbě dopravy atd. (Závodná, 2015).

Samotný pojem cestovní ruch bývá definován mnoha způsoby, a to především v závislosti na vědní disciplíně, která se problematikou cestovního ruchu zabývá. „*Co možná nejpřesnější definice je důležitá proto, aby bylo možno cestovní ruch sledovat, vyhodnocovat, plánovat a řídit.*“ (Rygllová, Burian, Vajčnerová, 2011, s. 17).

Cestovní ruch definuje Holešinská (2012) jako komplexní jev svázaný s řadou lidských činností probíhající na určitém místě a v určitém čase.

Z obecného hlediska lze cestovní ruch také definovat jako krátkodobý přesun lidí z místa jejich trvalého, popř. obvyklého pobytu do míst, do kterých tito lidé přijíždějí za účelem vykonání pro ně příjemných činností. Tato definice ovšem nezahrnuje služební cesty zaměstnanců, u nichž není podstatou cestování a zábava ale především práce (Horner, Swarbrooke, 2003).

Světová organizace cestovního ruchu (UNWTO) zavedla pro pojem cestovní ruch tuto oficiální definici „*Cestovní ruch zahrnuje aktivity osob cestujících do míst či přebývajících v místech, která se nacházejí mimo jejich obvyklé prostředí, a to ne déle než jeden rok, za účelem dovolené, pracovních závazků či z jiných důvodů.*“ (Goeldner a Ritchie, 2014, s. 6).

Beránek a kol. (2013, s. 10) se vyjadřují k definici cestovního ruchu takto: „*Cestovní ruch je v současnosti jednou z nejsvobodnějších lidských činností, neboť v demokratickém světě nikde nikdo nikomu nepřikazuje, kam smí nebo nesmí jezdit.*“

V současné době je v oblasti cestovního ruchu věnována velká pozornost ochraně životního prostředí a jeho následná regenerace po pobytu turistů. Wood a House (1991) (Závodná, 2015) popisují tzv. zelený typ „správného turisty“, který je charakteristický svým zodpovědným chováním vůči životnímu prostředí a své požadavky přenáší i do nabídky udržitelného cestovního ruchu.

3.1 Udržitelný cestovní ruch

Česká centrála cestovního ruchu Czech Tourism (2008) definuje udržitelný cestovní ruch jako cestovní ruch napomáhající rozvoji daného území a zajišťující současné a zároveň budoucí potřeby účastníků cestovního ruchu. V dlouhodobém časovém horizontu vede udržitelný cestovní ruch, za předpokladu šetrného využívání přírodních a kulturních hodnot, k prosperitě konkrétní oblasti.

Anglická turistická rada (English Tourism Council) (cit in Závodná, 2015, s.24) popisuje udržitelný cestovní ruch jako manažerský přístup, který se zaměřuje na řízení vlivů turistického ruchu v závislosti na prostředí, veřejnosti a ekonomice. Efekty vyplývající z udržitelného cestovního ruchu by přitom měly být pozitivního charakteru ku prospěchu budoucích generací.

Světová organizace cestovního ruchu UNWTO (2005) charakterizuje udržitelný cestovní ruch jako konkurenceschopnost dané lokality, která si zakládá na své kulturní jedinečnosti a zároveň se zaměřuje na zachování rovnováhy s životním prostředím. Dlouhodobá udržitelnost je zaručena rovnováhou mezi environmentálními, ekonomickými a sociokulturními aspekty rozvoje cestovního ruchu. UNWTO uvádí, že udržitelný cestovní ruch by měl:

- 1) optimálně využívat klíčového prvku v rozvoji cestovního ruchu, kterým jsou environmentální zdroje, přispívat k ochraně přírodního dědictví a zachovávat základní ekologické procesy.
- 2) respektovat sociokulturní autenticitu daných lokalit, zachovávat jejich tradiční hodnoty a kulturní dědictví a zároveň přispívat k vzájemné mezikulturní toleranci a porozumění.
- 3) zajišťovat sociálně-ekonomické výhody všem zúčastněným stranám včetně příležitostí ke stabilnímu zaměstnávání, získávání sociálních služeb a přispívat ke zmírnění chudoby v rozvojových zemích a zároveň tím přispívat k budoucnosti celého světa.

Tittelbachová (2011) k pojmu kulturní dědictví uvádí, že společně s životním prostředím a přírodou tvoří základní národní a společenské hodnoty. Tyto hodnoty vedou primárně k zachování kontinuity lidské společnosti, ale také mohou druhotně plnit funkci atraktivity v oblasti cestovního ruchu.

3.1.1 Principy udržitelného cestovního ruchu

Organizace spojených národů (OSN, 1991) (Dvořák et al. 2007) ustanovila na zvláštním shromáždění Komise pro životní prostředí a rozvoj, která v roce 1987 ve zprávě s názvem „Naše společná budoucnost“ (Our common future) uvedla osm základních principů, které by měly všechny země v rámci udržitelného cestovního ruchu uplatňovat. Jedná se zejména o oživení hospodářského růstu, o změnu kvality tohoto růstu, o uchování a obohacování bází přírodních zdrojů, o zajištění udržitelné úrovně populace, o novou orientaci techniky a odstraňování jejích rizik, o integraci ekologických a ekonomických aspektů do procesu rozhodování, o reformování mezinárodních hospodářských vztahů a o vzájemné posilování mezinárodní spolupráce.

Herman Daly (1996) (cit in Závodná, 2015) uvádí následující základní principy udržitelného rozvoje:

- čerpání obnovitelných zdrojů by mělo být prováděno maximálně takovou rychlostí, aby se zdroje stačily znovu obnovovat,
- vyčerpatelné zdroje by měly být čerpány maximálně takovou rychlostí, aby bylo možné plynule přejít na vybudované náhrady těchto zdrojů,
- asimilační kapacita životního prostředí nesmí být přesáhnutá intenzitou znečišťování,
- na zvýšení efektivity, redukci znečištění a snížení plýtvání by měla být investována část současných technologií.

„Cílem prosazování principů udržitelnosti je zlepšení kvality života místního obyvatelstva, ochrana kvality životního prostředí, zajištění kulturní integrity a sociální koheze komunit a v poslední řadě i zajištění kvality zážitku pro návštěvníka.“ (Palatková, 2011, s. 148).

Global Tourism (2005) (Závodná, 2015) popisuje tři rozměry, tzv. pilíře udržitelného rozvoje:

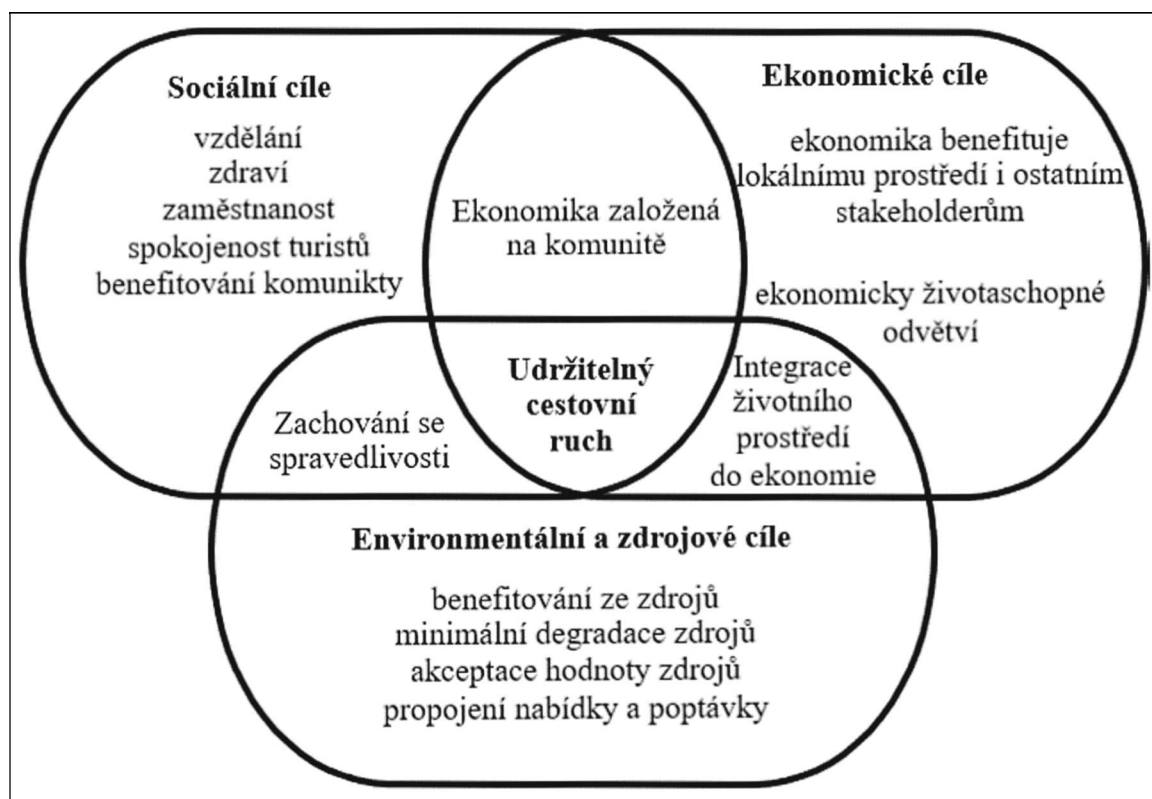
- 1) ekonomický,
- 2) sociální,
- 3) environmentální.

Ad 1) Ekonomický pilíř zahrnuje udržitelný hospodářský rozvoj, který prostřednictvím efektivnosti, růstu, stability a zaměstnanosti dosahuje blahobytu společnosti.

Ad 2) Sociální pilíř představuje potřebu rozvoje lidské osobnosti a důstojného života, vzdělávání, sociálního statusu a jeho uznání, rozvoj kultury, spravedlnost a soudržnost.

Ad 3) Environmentální pilíř se zaměřuje na přírodní zdroje a jejich zachování ve prospěch harmonického života celé společnosti. Jedná se např. o nerostné suroviny, energie a zdravé životní podmínky.

Obrázek 2 - Udržitelný cestovní ruch, principy a hodnoty

Zdroj: Global Tourism, 2005; Závodná, 2015, vlastní úprava

Udržitelný cestovní ruch je charakterizován třemi základními rysy: kvalitou, kontinuitou a vyvážeností. Kvalita je představována zlepšováním životní úrovně místních obyvatel, zachováním hodnoty fyzického prostředí lokality a kvalitou zážitků samotných návštěvníků. Kontinuita se týká spojitosti mezi přírodními a kulturními zdroji, na kterých je cestovní ruch závislý. Vyváženost znamená vzájemnou rovnováhu mezi ekonomickým, sociálním a environmentálním pilířem a mezi potřebami poskytovatelů služeb, místních obyvatel i návštěvníků dané oblasti (Palatková, 2011).

3.2 Geoturismus

Geoturismus neboli geologický cestovní ruch (anglicky geotourism) je zvláštní formou udržitelného cestovního ruchu. Principem geoturismu je prostřednictvím aktivního prožitku v krajině s geologickým dědictvím, např. ve skalních městech, krasových oblastech, jeskyních apod. poznávání vývoje země (Pásková a Zelenka, 2002). Hlavními aktivitami geoturismu je poznávání geologicky zajímavých lokalit, tzv. geotypů a jejich vzájemné propojování geostezkami (Závodná, 2015).

National Geographic (2017) definuje geoturismus jako cestovní ruch, který se zaměřuje na udržování geografické povahy a podpory životního prostředí dané oblasti, kulturního dědictví a estetiky s cílem zajistit prosperitu místních obyvatel.

Autoři zahraniční studie Dowling a Newsome (2010) pojem geoturismus pojímají jako formu cestovního ruchu, která je významná především z hlediska věd o Zemi. Geoturismus se dle jejich mínění zaměřuje především na geologii a krajinu prostřednictvím geologických objektů, naučných stezek, geologické činnosti a organizovaných zájezdů za kulturním dědictvím Země.

Geoturismus přikládá k principům udržitelnosti velký význam (smysl) pro konkrétní místo a vyzdvihuje tak zcela záměrně specifika a zvláštnosti dané oblasti. Archie (2018) ve svém článku charakterizuje Geoturismus následovně:

- **Zapojuje komunitu** ve smyslu spolupráce místních podniků a občanských spolků, jejichž cílem je poskytování autentického zážitku návštěvníkovi.
- **Přináší ekonomické výhody pro místní obyvatele.** Cestovní společnosti využívají místních lidských zdrojů, zboží, služeb a dodávek.

- **Podporuje integritu místa.** Cíloví cestující vyhledávají obchody charakteristické pro danou lokalitu, a naopak místní zúčastněné strany získávají ekonomické výhody, oceňují a chrání hodnotu lokálních aktiv.
- **Respektuje místní kulturu a tradici.** Zahraniční turisté poznávají místní etiketu a naučí se v místním jazyce alespoň několik zdvořilostních frází. Oproti tomu se místní obyvatelé učí vyrovnávat s očekáváním zahraničních návštěvníků.
- **Cílem je kvalita, nikoli kvantita.** Turistické lokality měří úspěšnost cestovního ruchu počtem návštěvníků, délkou jejich pobytu, výší utracených peněz a kvalitou svých zkušeností.
- **Trvale udržitelný cestovní ruch chrání svůj produkt – cíl.** Předvídaním budoucího vývoje cestovního ruchu v dané lokalitě a následným nastavením potřebných limitů se zachovávají přírodní památky a místní kultura.
- **Šetří prostředky.** Ekologičtí turisté podporují podniky, které se zaměřují na ochranu životního prostředí, snižují energetickou spotřebu a spotřebu vody, šetrně nakládají s nebezpečnými látkami apod.

3.3 Geopark

Ministerstvo životního prostředí České republiky (2008) definuje geopark jako *„území, které zahrnuje konkrétní geologické dědictví a má strategii udržitelného územního rozvoje. Geologické lokality musí být z odborného hlediska významné a reprezentativní. Geopark je iniciativou místních obyvatel zaměřenou na dobrovolnou ochranu, prezentaci, interpretaci hodnot, vzdělávání a šetrné využívání území cestovním ruchem.“*

Pojem geopark představuje obraz o geologickém vývoji Země a vliv jeho přírodního bohatství na kulturní a ekonomický rozvoj společnosti na daném území. Geopark vzniká na základě iniciativy místního obyvatelstva v regionu, který umožňuje interpretaci geologických procesů veřejnosti. Místní obyvatelstvo a skupiny upřednostňující aktivity v oblasti geoturistiky, podporované odbornými pracovišti, vytvoří v regionu funkční infrastrukturu (Národní geopark, 2018).

Autoři Pásková (2008), Šauer a Vystoupil (2008) shodně uvádějí, že ke správnému fungování geoparku je potřeba zapojit místní obyvatele a podnikatele, kteří provozují činnost v oblasti zemědělství, řemesel, pohostinství, ubytovacích služeb, dopravy a umění, a rozvíjet

tak tradiční hospodářské aktivity spojené s danou lokalitou s ohledem na ochranu životního prostředí. Místní obyvatelé, kteří reprezentují lokalitu svého geoparku, mohou návštěvníkům nabídnout např. možnost zakoupit si jedinečné produkty nebo se aktivně zapojit a vyzkoušet si práci na farmě. Jedinečnost nabízených produktů nebo aktivit místními obyvateli má významný vliv na opětovné navštívení lokality spokojenými turisty.

3.3.1 Cíle a přínosy geoparků

Hlavním cílem geoparků je *„ochrana geologických lokalit, výzkum, vzdělávání a popularizace geověd, rozvoj specificky orientované turistiky a udržitelný rozvoj území“* (AOPK ČR, 2013).

Ministerstvo životního prostředí ČR (2010) vyspecifikovalo jednotlivé cíle a přínosy geoparků a následně je shrnulo do několika hlavních bodů. Jedná se zejména o zachování jedinečnosti dané lokality, přičemž, jak uvádí Ministerstvo životního prostředí ČR, zachování této jedinečnosti velmi úzce souvisí s vhodnou interpretací a prezentací žité i nežité přírody v dané lokalitě, dále o zlepšování kvality života obyvatel žijících na venkově, o podporu místní identity a také o zvyšování zájmu místních obyvatel, podnikatelů a návštěvníků o hodnoty neživé přírody.

Mezi neméně důležité cíle a přínosy geoparků jsou také zahrnuty Ministerstvem životního prostředí ČR body týkající se udržitelného využívání geologického dědictví v rámci regionálního rozvoje, propojení geologie s ekologickými a kulturními hodnotami dané lokality, certifikování geoprůvodců a vyznačování geosteze, podporování udržitelného cestovního ruchu, a především obzvláště významná ochrana krajinné rozmanitosti.

3.3.2 Globální síť geoparků UNESCO

Na první mezinárodní konferenci v Pekingu byla v roce 2004 Pekingskou deklarací založena pod patronací UNESCO Globální síť geoparků UNESCO, ang. Global Geoparks Network (GGN). Globální síť geoparků UNESCO soustřeďuje tzv. geotopy, což jsou území charakteristická výjimečnými lokalitami specifickými svou jedinečností i krásou, a také území, na kterém se nacházejí odkryvy hornin s nalezišti zkamenělin a vzácných nerostů.

Smyslem Globální sítě geoparků UNESCO je zejména její propagace a vzájemná výměna informací a zkušeností mezi členskými geoparky, včetně vzájemné koordinace jejich činností (MŽP, 2014).

V současné době je do Globální sítě geoparků UNESCO zahrnuto 127 geoparků z 35 zemí světa (UNESCO, 2017). Cílem Globální sítě geoparků UNESCO je zvyšování povědomí celé společnosti o významu geologického dědictví a pochopení klíčových otázek v oblasti udržitelného využívání zdrojů, zmírňování dopadů změn klimatu a snižování přírodních katastrof.

Globální geoparky UNESCO prostřednictvím geoturismu podporují postavení obyvatel daného regionu, vytvářejí pracovní místa a nové zdroje příjmů, a zároveň přístupem, který míří zdola nahoru a vyžaduje vysokou angažovanost od místních občanů, ochraňují geologické zdroje této oblasti (UNESCO, 2016).

Obrázek 2 - Logo Globální sítě geoparků UNESCO

Zdroj: AOPK ČR, 2013

3.3.3 Síť evropských geoparků

Síť evropských geoparků, ang. European Geoparks Network (EGN) byla založena v roce 2000 (MŽP, 2014). V současné době je Evropská síť geoparků tvořena 70 geoparky z 23 evropských zemí a jejím hlavním cílem je podpora členských geoparků v oblasti udržitelného rozvoje území, a to především prostřednictvím geoturismu, v závislosti na využívání geologického dědictví. Evropská síť geoparků se zabývá v souvislosti s rozmanitostí, zajímavostí a dynamičností multikulturního dědictví jednotlivých regionů podporou rozvoje geoturismu v evropském měřítku (EGN, 2018).

Obrázek 3 - Logo Sítě evropských geoparků

Zdroj: AOPK ČR, 2013

Charta evropských geoparků uvádí, že Evropský geopark je území podporované evropským programem na podporu a rozvoj, které má jasně definované hranice a dostačující rozlohu pro realizaci hospodářského rozvoje, a který je specifický svým geologickým dědictvím. Evropský geopark musí obsahovat daný počet geologických lokalit zvláštního významu z hlediska vědecké kvality, vzdělávací hodnoty, estetické přitažlivosti nebo vzácnosti, jejichž zájem může být také historického, archeologického, kulturního nebo ekologického charakteru (AOPK ČR, 2013).

Evropský geopark se aktivně podílí na rozvoji svého území, zaměřuje se na jeho propagaci a podporu geoturismu ve spolupráci se svými obyvateli, a cíleně své obyvatele zapojuje do účasti na kulturní revitalizaci celého území. Evropský geopark dále vyvíjí a zlepšuje metody uchování geologického dědictví a v rámci Evropské sítě geoparků pracuje na podpoře upevňování a soudržnosti celé sítě (AOPK ČR, 2013).

Na základě Madonské deklarace se automaticky stává členem Globální sítě geoparků UNESCO každý evropský geopark, jehož status je opětovně hodnocen v rámci kontroly probíhající jednou za čtyři roky (MŽP, 2014).

Ministerstvo životního prostředí ČR (2014) uvádí, že na území České republiky je jediným certifikovaným národním, evropským a současně i globálním geoparkem UNESCO od roku 2005 geopark Český ráj.

3.3.4 Národní síť geoparků

Pojem národní geopark je definován Směrnicí Ministerstva životního prostředí č. 6/2007 jako geopark, nacházející se na území České republiky, kterému byl udělen titul Národní geopark dle postupu uvedeném v příloze č. 1 výše uvedené směrnice.

Obrázek 4 - Logo Národní sítě geoparků

Zdroj: AOPK ČR, 2013

Získání titulu Národní geopark je podmíněno splněním několika následujících znaků. Jedná se zejména o skutečnost, že je geopark řízen právnickou osobou, tedy subjektem, který v rámci daného území prosazuje ochranu a prezentuje geologické dědictví na základě principu udržitelného rozvoje, poukazuje na společnost, která je ovlivněna geologií dané lokality, podporuje vědecký výzkum, vzdělání a environmentální výhodu. Právnická osoba se dále zabývá propagací týkající se zachování charakteru území a jeho poznávání jako celku, podporuje přirozený vývoj prostředí, utužuje vzájemnou sounáležitost obyvatel daného území a upevňuje jejich vazby ke krajině (Národní geopark, 2012).

Neméně důležitou je i následující charakteristika, kdy subjekt jednající za geopark s cílem udržitelného rozvoje prostředí podporuje obnovu přírodních a kulturních hodnot území, geoturismus, zemědělství a tradiční řemeslnou činnost malých podnikatelů (Národní geopark, 2012).

V neposlední řadě také subjekt vystupující jménem geoparku spolupracuje s místními podnikateli a dalšími geoparky a zaměřuje se na rozvoj aktivit spojených s geologickým dědictvím. Subjekt se v žádném případě nesmí podílet na komerčním prodeji geologických předmětů jako např. zkamenělin a minerálů, ale naopak by měl podporovat rozvoj jejich tradičního využití (Národní geopark, 2012).

Národní síť geoparků vznikající v současné době v České republice zastřešuje již vzniklé národní geoparky a jejím cílem je pořádání konferencí, seminářů a workshopů s geologickou tematikou a vzájemná výměna zkušeností mezi jednotlivými geoparky (Národní geopark, 2018).

Národní síť geoparků sleduje uznávané cíle Evropy i celého světa týkající se ochrany a prezentace geologického dědictví, kterými jsou např.: zajištění a podpora udržitelného rozvoje regionu pro budoucí generace, přijetí filozofie a strategie Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu (UNESCO) týkající se geoparků, zamezení aktivitám vedoucím k poškození geologického dědictví a k prohloubení mezinárodní spolupráce v oblasti ochrany geologického dědictví a geoparků (Směrnice MŽP, 2007).

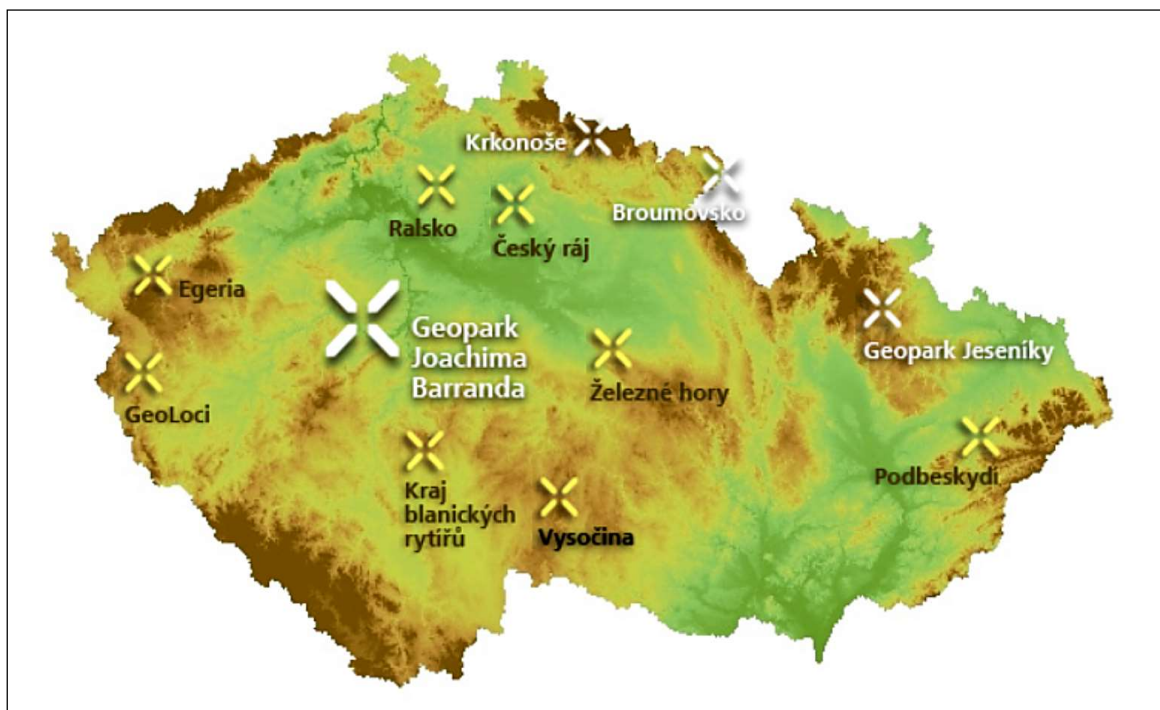
Hlavním orgánem Národní sítě geoparků je Rada národních geoparků ČR zřizovaná Ministerstvem životního prostředí ČR. Rada národních geoparků koordinuje aktivitu národních geoparků, napomáhá jim v jejich činnostech a v realizaci zásad koncepce geoparků a také je rozhodujícím orgánem při zařazování kandidátských území do sítě národních geoparků (Národní geopark, 2018).

Geoparky v ČR vznikají na základě úzké a dobrovolné spolupráce místních subjektů dané lokality se státní ochranou přírody. Institut geoparků jako takový nevychází z platné legislativy. Označení Národní geopark je udělováno Radou národních geoparků na základě směrnice č. 6/2007 k zabezpečení jednotného postupu rezortu při nominaci území na národní geopark vydanou Ministerstvem životního prostředí (Směrnice MŽP, 2007).

Ministerstvo životního prostředí ČR (2019) eviduje v současné době devět certifikovaných národních geoparků. Jedná se o Národní geoparky Kraj Blanických rytířů na Vlašimsku, Podbeskydí na Štrambersku, Vysočina na Telčsku, Ralsko na Českolipsku, Broumovsko, GeoLocí na Tachovsku, Železné hory na Chrudimsku, Český ráj a v Karlovarské kraji národní geopark Egeria (viz. obrázek 5).

V současnosti o získání certifikátu Národní geopark usilují lokality Královská Šumava a oblast Barrandien, která se rozkládá mezi Prahou a Plzní a jejíž nejvýznamnější součástí je lokalita Českého krasu. Tyto kandidátské geoparky taktéž disponují významným geologickým dědictvím (MŽP, 2019),

Obrázek 5 - Národní geoparky České republiky

Zdroj: MŽP, 2014

3.4 Význam cestovního ruchu v národní ekonomice

Cestovní ruch je významným ekonomickým činitelem a má velký vliv na národní hospodářství. K celkovému hodnocení cestovního ruchu je potřeba vzít do úvahy jak pozitivní efekty turismu, které jsou spojovány zejména s rozvojem podnikatelské činnosti, s realizací příjmů a s vytvářením nových pracovních míst, tak i negativní efekty turismu, které mají nemalý vliv na sociokulturní a fyzické prostředí. Předpokladem udržitelného rozvoje turismu, který současně do budoucna chrání a rozšiřuje příležitosti rozvoje a zároveň uspokojuje potřeby místních obyvatel i návštěvníků dané oblasti, je vzájemná rovnováha efektů v ekonomickém, fyzickém a sociokulturním prostředí (Palatková a Zichová, 2014).

Freyer (2001) (Palatková a Zichová, 2014) vymezuje pět okruhů zkoumání a hodnocení vlivu a významu cestovního ruchu na národní ekonomiku:

- 1) **statistické hodnocení**, které se zabývá především statistickým monitoringem turismu, hodnotí trh turismu z pohledu nabídky a poptávky a dále slouží pro další hodnocení vlivu a významu turismu v národní ekonomice;

- 2) **hodnocení ekonomicko-peněžní**, které je základem hodnocení efektů turismu a má významný podíl na makroekonomickém výstupu v rámci tzv. magického čtyřúhelníku: hrubý domácí produkt (HDP), cenová stabilita, nezaměstnanost a platební bilance;
- 3) **hodnocení individuální** se zabývá hodnocením vlivu a významu cestovního ruchu z pohledu účastníka turismu jako osobnosti, která si uspokojuje své specifické potřeby;
- 4) **sociokulturní hodnocení**, které je při realizaci turismu ovlivňováno jak sociokulturním prostředím dané lokality, tak i samotnými návštěvníky působícími na rezidenty žijící v destinaci. Důsledkem střetávání odlišných kultur jsou jak pozitivní, tak i negativní efekty, které mají vliv zejména na místní prostředí a jsou tak z pohledu působení cestovního ruchu daleko rizikovější pro místní obyvatele;
- 5) **globální dopady turismu na národní ekonomiku** jsou charakterizovány jako souhrn přímých, nepřímých a indukovaných vlivů turismu. Pro jejich hodnocení se používá ukazatelů platební bilance a satelitního účtu turismu, u kterých se cestou sledování pouze pozitivních vlivů zhodnocuje ekonomické prostředí.

Sektor cestovního ruchu v ČR vytváří podle výstupu satelitních účtů hodnoty v objemu 67,5 mld. Kč, což tvoří 2,45 % HDP a zaměstnává 122 tisíc osob (2,6 % celkové zaměstnanosti). V ČR se ve sledovaném období, tj. od roku 1993, zvýšila dva a půl násobně hodnota produktu cestovního ruchu a tempo růstu bylo vyšší než v zemích Evropské unie (Vystoupil et al., 2006).

Eurostat používá zkrácený termín HORECA pro podnikatelskou aktivitu cestovního ruchu v odvětví pohostinství a ubytování. V odvětvové klasifikaci odvětví (OKEČ) je odvětví pohostinství a ubytování klasifikováno jako OKEČ 55. Toto odvětví je typické diferenciací venkovských prostor a je také charakterizováno vysokým zastoupením malých podniků. V České republice byl pro hodnocení obcí vybrán ukazatel počtu podnikatelských subjektů na 1000 ekonomicky aktivních obyvatel obce (EA). Analýza vychází z Registru ekonomických subjektů z listopadu 2005 a z údajů o počtech obyvatel získaných ze Sčítání lidu, domů a bytů z roku 2001 (Vystoupil et al., 2006).

3.5 Ekonomická hodnota rekreace

Ekonomická teorie tradičně spojuje pojem ekonomická hodnota s oceněním ochoty jednotlivce platit za nějaký užitek nebo nějakou užitou hodnotu, která vyplývá pro kupujícího z úhrady stanovené ceny. Ekonomickou hodnotu lze také spojovat s oceněním vyplývajícím z ochoty přijímat určitou kompenzaci, např. za zhoršení životního prostředí. Ekonomická hodnota je v ekonomické teorii odvozována především na základě poptávky jednotlivých lidí. Vyplývá z ocenění něčeho užitečného, které provádí současná generace, buď jeho získáním, nebo jeho ztrátou (Seják et al., 1999).

Dvořák et al. (2007) uvádí, že spotřeba určitého množství statku odpovídá také danému množství spotřebitelského přebytku. Ochota platit (ang. willingness to pay, WTP) je základním konceptem, který odpovídá ceně a přebytku. Ekvivalentem konceptu ochoty platit je koncept ochoty akceptovat (ang. willingness to accept), který vyjadřuje ochotu spotřebitele vzdát se jednotky statku.

Z důvodu absence trhu není stanovení monetární hodnoty pro velkou většinu hodnotových kategorií jednoduché. Melichar (2010) popisuje na základě referencí spotřebitelů existenci dvou přístupů, přístupu odhalených preferencí (ang. revealed preferences) a přístupu vyjádřených preferencí (ang. stated preferences), jejichž prostřednictvím je odhadována poptávka po environmentálním statku nebo službě.

Metody odhalených preferencí odvozují ze skutečného chování spotřebitelů na reálných trzích informace týkající se vzájemného vztahu mezi cenou tržního a environmentálního statku (Dvořák et al., 2007). Melichar (2010) dále uvádí, že analýza dat je prováděna na základě dvou nejčastěji využívaných metod: metody cestovních nákladů (travel cost method, TCM) a metody hedonické ceny (hedonic price method, HPM).

Nedostatky metod odhalených preferencí popisuje Dvořák et al. (2007) v jejich neschopnosti měřit neúžitné hodnoty, jako je hodnota opční, existenční nebo hodnota odkazu environmentálního statku.

Metody vyjádřených preferencí jsou zpravidla založeny na přímém dotazování lidí, např. prostřednictvím průzkumů veřejného mínění, a zjišťují, jakou hodnotu má pro jednotlivce environmentální statek (Dvořák et al., 2007).

Výhodou těchto metod je na základě reálného chování spotřebitelů na reálných trzích měření neužitné hodnoty. Naopak nevýhodou metod vyjádřených preferencí je odvození zkreslených odhadů hodnot. V oblasti vyjádřených preferencí je nejpoužívanější metodou metoda podmíněného hodnocení (contingent valuation method, CVM) (Melichar, 2010).

3.5.1 Metoda cestovních nákladů

Za zakladatele metody cestovních nákladů je považován americký ekonom Harold Hotelling, který v roce 1947 navrhoval v dopise pro U.S. National Park Service, aby míra návštěvnosti národního parku byla vypočtena na základě vzdálenosti, kterou je nucen návštěvník do parku překonat. Hotelling uvedl, že skutečný vztah poptávky lze odhadnout na základě empirického vztahu mezi klesající mírou návštěvnosti a zvyšující se cestovní vzdáleností (Dvořák et al., 2007).

Melichar (2010, online) popisuje metodu cestovních nákladů jako metodu, která *„odhaduje ekonomickou hodnotu rekreační lokality na základě analýzy nákladů, které vynakládají návštěvníci na cestu do dané lokality“*.

Metoda cestovních nákladů, jak uvádí Beal a Ward (2000), je založena na předpokladu, že spotřebitel, který chce využít rekreačních služeb dané oblasti, musí tuto lokalitu navštívit. Spotřebitel si také vybírá nabídku služeb na základě svých individuálních požadavků a představ, a zároveň má také snahu maximalizovat svůj užitek upřednostňováním nabídky většího množství statků a služeb oproti nabídce menšího rozsahu.

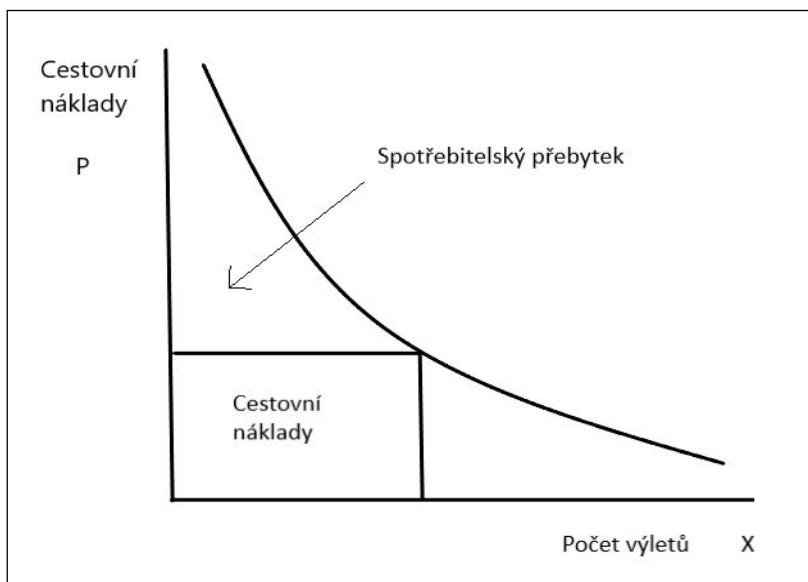
Metoda cestovních nákladů se netýká pouze cestovních nákladů, kterými jsou náklady na ubytování, dopravu, stravu a čas, ale zahrnuje také socioekonomické charakteristiky jako např. ceny statků jiných rekreačních oblastí a kvalitu dané oblasti (Beal a Ward, 2000).

Metoda cestovních nákladů má značné nároky na vstupní data. *„Jde o zjištění počtu návštěvníků, jejich bydliště, sociálně-ekonomických charakteristik, délky cestování, doby strávené v rekreační oblasti, cestovních nákladů, hodnot, které budou přisouzeny času, jednotlivé aspekty kvality prostředí atd.“* (Seják et al., 1999, s. 210). Metodu cestovních nákladů lze především použít pro oceňování individuálních oblastí využívaných k rekreaci

a jejich charakteristických vlastností jako je např. klidné prostředí, dobrá kvalita vody nebo ovzduší. Vzhledem ke skutečnosti, že turisté zpravidla nenavštěvují pouze jedno konkrétní místo, ale cílem jejich návštěvy je více objektů, může mít přiřazení celkových nákladů atraktivitě jediného místa za následek nadhodnocení užitku. (Seják et al., 1999).

Beal a Ward (2000) formulují vztah mezi užtkem a vynaloženými náklady spotřebitele na základě poptávkové funkce znázorněné níže. Poptávková funkce vyjadřuje skutečnost, že množství poptávky po rekreační oblasti podléhá ceně statku a také, že počet návštěv spotřebitelů v dané lokalitě klesá v závislosti na růstu cestovních nákladů. Rekreační hodnota dané oblasti je znázorněna spotřebitelským přebytkem.

Obrázek 6 - Poptávková křivka po rekreační oblasti

Zdroj: Beal a Ward, 2000, vlastní úprava

Metodu cestovních nákladů lze klasifikovat podle počtu zkoumaných míst. Parsons (2013) u metody cestovních nákladů rozlišuje model jednoho rekreačního místa a model s náhodným užtkem.

- **Model jednoho rekreačního místa** (single site model, SSM) se používá k ocenění jednoho environmentálního statku, např. celé oblasti geoparku. Rekreační funkce poptávky je znázorněna jako funkce, kde je množství návštěv dané lokality závislé na výši finančních nákladů vynaložených konkrétním spotřebitelem na výlet do dané lokality, socioekonomických charakteristikách a dalších proměnných. Sběr

dat potřebných k realizaci modelu jednoho rekreačního místa se uskutečňuje buď přímo v dané lokalitě (tzv. on-site strategie sběru dat) nebo v místě trvalého bydliště spotřebitele (tzv. off-site strategie sběru dat). U tohoto modelu je časovým rámcem sezona.

- **Model s náhodným užitekem** (random utility model, RUM) neoceňuje místo jako celek, ale může být použit současně k oceňování jednoho nebo i více míst. Tento model lze také použít ke zhodnocení užitku týkajícího se změn v environmentálních charakteristikách dané lokality, jakou je např. kvalita nového povrchu cyklostezek. Časovým rámcem je v případě tohoto modelu nahodilý výběr, tj. např. týden nebo posledních pět měsíců. Sběr dat potřebných k realizaci modelu může být realizován pouze strategií off-site.

Dále je metoda cestovních nákladů rozlišována dvěma přístupy, zonálním modelem cestovních nákladů a individuálním modelem cestovních nákladů. Jedná se o zcela odlišný koncept metody cestovních nákladů, než je model s náhodným užitekem. Tyto přístupy vycházejí z cestovních nákladů, které jsou použitelné v empirické analýze poptávky po rekreační lokalitě (Beal a Ward, 2000).

- **Zonální model cestovních nákladů** (zonal travel cost model, ZTC) vycházející z původního návrhu Harolda Hotellinga představuje jednoduchý model, jehož výhodou je nízká náročnost na vstupní data. Rekreační oblast, jak uvádí Beal a Ward (2000), je rozdělena, soustředěnými kružnicemi nebo na základě administrativního rozdělení, na jednotlivé zóny, pro které jsou stanoveny cestovní náklady a socioekonomické charakteristiky obyvatelstva (např. věk, příjem, vzdělání).

V zonálním modelu cestovních nákladů platí, že cestovní náklady rostou úměrně se zvyšující se vzdáleností do rekreační oblasti. Jedinými daty potřebnými pro aplikaci ZTC je určení místa bydliště u vybraného vzorku návštěvníků zkoumané zóny rekreační oblasti. Nevýhodou zonálního modelu cestovních nákladů je skutečnost, že všem obyvatelům dané zóny jsou přiřazeny stejné socioekonomické charakteristiky (Beal a Ward (2000)).

- **Individuální model cestovních nákladů** (individual travel cost model, ITC) vyžaduje oproti zonálnímu modelu cestovních nákladů získání velkého množství dat detailním šetřením jednotlivých návštěvníků zkoumané oblasti. Výsledky šetření individuálního modelu jsou oproti získaným výsledkům zonálního modelu přesnější (Dvořák et al., 2007).

Individuální model zahrnuje data týkající se počtu návštěv jednotlivců, jejich finančních prostředků vynaložených v souvislosti s návštěvou dané lokality v konkrétním časovém období (např. sezona nebo rok) a socioekonomické proměnné (věk, vzdělání nebo příjem).

Počet návštěv dané lokality je determinován i dalšími faktory, kterými jsou např. existence substitučních míst, zážitky z rekreace, vnímáním specifik týkajících se životního prostředí a dalšími socioekonomickými charakteristikami návštěvníků, z nichž lze jmenovat např. strukturu rodiny, náklady na bydlení, volný čas, který mají návštěvníci k dispozici atd. (Dvořák et al., 2007).

Výhody metody cestovních nákladů

Ecosystem Valuation (2000) popisuje při využití metody cestovních nákladů několik nesporných výhod. Např. uvádí, že metoda cestovních nákladů napodobuje tradiční empirické techniky využívané ekonomy k odhadu ekonomických hodnot založených na tržních cenách. Dále pojednává o skutečnosti, že je metoda cestovních nákladů založena na skutečném chování spotřebitelů a že není opřena o tvrzení lidí, kteří jsou dotazováni na ochotu zaplatit v případě nastíněné hypotetické situace, jak uvádí metoda podmíněného hodnocení, CVM (viz následující oddíl).

Ekosystem Valuation (2000) také považuje aplikaci metody cestovních nákladů jako poměrně nenákladnou a uvádí, že sběr dat přímo ve zkoumané oblasti, podpořený zájmem návštěvníků o účast ve výzkumu, je příležitostí k získání velkého množství relevantních dat. Tato data lze následně velmi snadno interpretovat a vysvětlovat.

Problémy a omezení metody cestovních nákladů

Ecosystem Valuation (2000) popisuje u metody cestovních nákladů následující problémy a omezení:

- Metoda předpokládá, že lidé reagují stejným způsobem jak na změny cestovních výdajů, tak i na změny vstupních cen.
- Nejjednodušší modely metody cestovních nákladů předpokládají, že spotřebitelé navštěvují danou lokalitu pouze za jediným účelem, návštěvou jednoho rekreačního místa. V případě, že spotřebitelé navštěvují lokalitu víceúčelově, může být hodnota místa nadhodnocena. Obtížné je také rozdělení cestovních nákladů mezi různé účely návštěvy.
- Problematické je i definování a měření času. Čas lze totiž rozdělit na čas strávený v dané lokalitě a na čas strávený cestováním, který by mohl být použit jiným způsobem a má tzv. příležitostné náklady. Čas strávený cestováním může mít vliv na podhodnocení nebo naopak přecenění hodnoty rekreačního místa. K podhodnocení místa může dojít, pokud nebude čas strávený cestováním zahrnut do cestovních nákladů. K přecenění hodnoty místa může dojít naopak v závislosti na pocitu návštěvníků, kteří považují cestování za příjemné, a tak je pro ně čas strávený cestováním přínosem. Na způsobu měření času neexistuje všeobecná shoda. Časové náklady jsou nejčastěji vyjadřovány ve výši ušlé mzdy.
- Někteří návštěvníci si oceňují určité lokality natolik, že se mohou rozhodnout poblíž této lokality žít. Efektem této skutečnosti je snížení cestovních nákladů a zvýšení hodnoty užitku, která není metodou zachycena.
- Dotazníkové šetření realizované ve zkoumané lokalitě může vést k neobjektivitě při analýze.
- Obtížné je i měření kvality rekreace a související kvality rekreačního prostředí s kvalitou životního prostředí.
- Metoda cestovních nákladů může být ovlivněna, stejně tak jako ostatní metody, statistickým zkreslením dat.

3.5.2 Metoda podmíněného hodnocení

Dvořák et al. (2007) uvádí, že se metoda podmíněného hodnocení (ang. contingent valuation method, CVM), jejíž název je v odborné literatuře specifikován jako „hodnota podmíněná existencí trhu“, zabývá přímým odhalením poptávky environmentálního statku. Metoda podmíněného hodnocení vyjadřuje ochotu spotřebitele zaplatit v případě existence trhu za environmentální statek a její skutečná hodnota je zpravidla zjišťována dotazníkovým šetřením. „*Podmíněné hodnocení je tedy typem vykonstruovaného trhu, který se vytvoří v případě neexistence reálného trhu.*“ (Dvořák et al., 2007, s. 147). Metoda podmíněného hodnocení byla poprvé použita Davisem na začátku 60. let 20. století v USA ke zjištění hodnoty, kterou přisuzují rekreanti lesním porostům v Maine. Dále byla metoda využívána v 80. a 90. letech minulého století, taktéž v USA, v oblasti oceňování environmentálních statků a k hodnocení škod na přírodních zdrojích. V České republice byla metoda podmíněného hodnocení aplikována až začátkem 90. let minulého století.

Principem metody podmíněného hodnocení je dotazování respondentů na hypotetickou ochotu zaplatit za určitý statek nebo ochotu přijímat finanční kompenzaci za ztrátu určitého statku. Metoda podmíněného hodnocení se využívá především pro hodnocení projektů v oblasti životního prostředí a pro odhad užitků vyplývajících z různých ekologických aktivit (Šauer et al., 1997).

Aplikace metody podmíněného hodnocení, jak uvádí Dvořák et al. (2007) s sebou přináší řadu problémů. Odhadnuté hodnoty vycházející pouze z hypotetických situací podléhají nemalé kritice akademické obce. Kritika se týká zejména otázky ochoty platit za daný statek nebo službu, která z důvodu nevynaložení reálných peněz spotřebiteli nevychází z reálného rozhodování. Scott (1965; Dvořák et al., 2007, s. 157) se ke kritice metody podmíněného hodnocení vyjadřuje následovně: „*pokud položíte hypotetickou otázku, dostanete hypotetickou odpověď*“. Další problém kritizující metodu podmíněného hodnocení je vyjádřen námitkou, která poukazuje na skutečnost, že při hypotetickém dotazování není respondent ovlivněn výší svého rozpočtu. Při hodnocení specifického přírodního zdroje, kterým je např. geopark, se vyskytuje problém spojený s tzv. embedding efektem, který je charakterizován rozporuplností hodnocení spotřebitelů týkající se ochoty platit v případě existence substitutů. Tzn., že spotřebitelé mohou být ochotni platit např. za ochranu jak jednoho, tak i několika parků.

4 Analýza cestovního ruchu v Národním geoparku Ralsko

4.1 Národní geopark Ralsko

Národní geopark Ralsko je územím, které bylo v minulém století v minimální míře ovlivňováno člověkem. Pozorný návštěvník zde může nalézt pozůstatky zaniklých vesnic nebo např. stavby, jejichž části jsou zahloubené do pískovcových skal. (Národní Geopark, 2018).

„Geopark nabízí odkryvy křídových sedimentů v ideálním průřezu od pískovcových skalních měst na západě (Hradčanské stěny) po fosiliferní vápnité pískovce a prachovce na východě (údolí Mohelky). Krajinné dominanty jsou tvořené žilami a pni mladších vulkanitů a poskytují pěkné výchozy především čedičových hornin, z nichž některé dosáhly širšího vědeckého věhlasu (polzenity). Hojně jsou stopy po novověké těžbě a zhutňování železitě rozložených žil.“ (Národní Geopark, 2018).

Heslem Národního geoparku Ralsko vyjadřujícím specifické a kulturní jevy oblasti bylo zvoleno motto: „Krajinou zaniklých obcí, železné rudy a pískovce bez bariér“. „Krajina zaniklých obcí“ vyjadřuje zánik 17 vesnic na základě historických souvislostí minulého století. Pojem „železné rudy a pískovce“ představuje pro návštěvníky v lokalitě ukázkou vzniku železných rud v pískovcích s různými formami proželeznění a zároveň pozůstatky lidského osídlení, jako jsou např. obytné místnosti, hrady nebo poustevny, zapuštěné do pískovcových skal (Formanová et al., 2015). Poslední část motto, pojem „bez bariér“, definuje obecně prospěšná společnost Geopark Ralsko (2018) jako zpřístupnění a zachování lokality v rámci udržitelného cestovního ruchu návštěvníkům všech sociálních a věkových kategorií, včetně osob s pohybovým omezením.

Společnost Geopark Ralsko také realizovala vydání speciálních hmatových map celé oblasti pro nevidomé a slabozraké návštěvníky. Hmatové mapy, které lze získat v informačních centrech, obsahují popisky v Braillově písmu a reliéfně vytištěné cesty, vodní toky a sídla (Geopark Ralsko, 2017).

Na území geoparku Ralsko spravují pozemky o velikosti cca 126 tis. ha. Vojenské lesy a statky ČR, které se zabývají otázkou ochrany přírody, schvalují projektové záměry týkající se daného území a podílení se na vývoji aktivit podporujících cestovní ruch.

Ve správě Vojenských lesů a statků ČR se také nachází obora Židlov ležící v katastrálním území Ralsko, která je přístupná pouze pro pěší návštěvníky formou přeletů přes ploty. Druhá obora, ležící v západní části geoparku v katastrálním území Doksy, je pro návštěvníky zcela nepřístupná (Formanová et al., 2015).

Dalším subjektem, který má nemalý vliv na realizování záměrů v oblasti cestovního ruchu, je státní podnik DIAMO zabývající se zahlazováním následků hornické činnosti po těžbě uranu a zajišťující produkci uranového koncentráту pro jadernou energetiku (DIAMO, 2018). Státní podnik DIAMO vlastní pozemky, na které je zakázán vstup, na severozápadním úpatí Ralska. Pro oblast cestovního ruchu činní tato skutečnost překážku v podobě nemožnosti realizace cyklostezek a stezek pro pěší. Další překážkou je problém nedostatku finančních prostředků potřebných na odstraňování důsledků po těžební činnosti a pomalá sanace oblasti po těžbě uranu (Formanová et al., 2015).

Problémem Národního geoparku Ralsko z pohledu ochrany životního prostředí jsou také oblasti ležící v katastrálním území Ralsko a Mimoň, které jsou postiženy starými ekologickými zátěžemi souvisejícími s provozováním vojenského výcvikového prostoru, na jejichž monitoring a odstraňování jsou vynakládány nemalé finanční prostředky. Možný odklad řešení této situace z důvodu nedostatku finančních prostředků může mít vliv na omezení dalších investic do oblasti cestovního ruchu v geoparku Ralsko (Formanová et al., 2015).

Nabídka cestovního ruchu na území Národního geoparku Ralsko je orientována převážně na letní a v malé míře na jarní a podzimní sezonu. Zimní období není z důvodu nepříznivých přírodních a klimatických podmínek vhodné pro lyžování a ostatní zimní sporty. Území geoparku svou rozlohou a přírodní rozmanitostí nabízí návštěvníkům atraktivitu spojené s poznáváním přírodních a kulturně-historických zajímavostí doplněné o volnočasové aktivity. Mezi nejvýznamnější střediska cestovního ruchu patří zejména oblast Máchova jezera, Hamru na Jezeře a Stráže pod Ralskem. Neméně významná je pro cestovní ruch i lázeňská oblast Kunratice ležící u obce Osečná. Národní geopark Ralsko nabízí návštěvníkům možnost provozování celé řady sportovních aktivit. Celá oblast je propojena pěšími i cyklistickými stezkami, jsou zde také výborné podmínky pro vodní turistiku na řece Ploučnici nebo např. možnost lyžování ve vodním zábavním parku provozovaném na nádrži Horka ve Stráži pod Ralskem (Formanová et al., 2015).

4.1.1 Vymezení území

Národní geopark Ralsko patří do regionu Podralsko a leží na území bývalého vojenského výcvikového prostoru mezi třemi středověkými hrady Bezděz, Děvín a Ralsko. Národní geopark se rozkládá na území o velikosti 294 km² a zahrnuje celé území katastru Ralsko, část území katastru Doksy a část území katastru Hamr na Jezeře. Severní hranice geoparku je vymezena silnicí vedoucí z obce Hamr na Jezeře do obce Osečná a na jihozápadě tvoří hranici geoparku silnice vedoucí z obce Okna, přes obec Doksy do obce Jestřebí. Z pohledu cestovního ruchu, v rámci rozčlenění Libereckého kraje do čtyř oblastí, náleží Národní geopark Ralsko do turistické oblasti Českolipsko (Formanová et al., 2015).

Národní geopark Ralsko je součástí geomorfologického celku Ralská pahorkatina, která se nachází na severu České tabule. Jedná se převážně o rovinatou krajinu s místy částečně zvlněnými do pahorkatin. Nejvyšším vrcholem Ralské pahorkatiny ležícím v nadmořské výšce 696 metrů je hora Ralsko (Vítek, 2006).

Mezi nejznámější turistické atraktivity v Národním geoparku Ralsko patří zejména tyto lokality: Břehyně – Pecopala, Hradčanské rybníky, vrh Ralsko a Rašeliniště Černého rybníka. Tato místa byla zvolena především z důvodu velké koncentrace návštěvníků jako nejvhodnější stanoviště sběru dat v rámci probíhajícího dotazníkového šetření.

Břehyně – Pecopala

Národní přírodní rezervace Břehyně – Pecopala je součástí chráněného krajinného území „Oblast dokeská a pohoří Kummer“ a nachází se v katastrálním území obcí Hradčany a Doksy. Území je chráněno již od roku 1933. Státní přírodní rezervací se tato lokalita stala v roce 1967. Přírodní rezervace Břehyně – Pecopala má rozlohu 938 ha. a její součástí je Břehyňský rybník s přilehlou částí Kummerského pohoří. Nejvyšším vrcholem oblasti ležícím 451 m n. m. je čedičový vrchol Pec. Břehyně Pecopala je jednou z prvních přírodních rezervací v ČR zahrnutých do sítě biogenetických rezervací Rady Evropy. V rezervaci se také nachází populace jeřába popelavého, lelka lesního, motáka pochopa, skřivana lesního a slavíka modráčka (Formanová et al., 2015).

Hradčanské rybníky

Oblast Hradčanské rybníky byla vyhlášena v roce 1967 přírodní rezervací. Nachází se východně od obce Ralsko a její výměra činí 144,65 ha. Jedná se o systém mokřadních biotopů na soustavě čtyř lesních rybníků (Držník, Strážovský, Černý a Vavrouškův) vzájemně propojených Hradčanským potokem. Z chráněné fauny lze v oblasti spatřit čápa černého, skřivana lesního a lelka lesního. Na základě průzkumu probíhajícího v letech 1989–1993 bylo v rezervaci zaevidováno 37 druhů měkkýšů a 698 druhů motýlů, z nichž byly 4 druhy zcela nové pro českou faunu (AOPK ČR, 2018).

Ralsko

Přírodní rezervace Ralsko se nachází severovýchodně od obce Mimoň a rozkládá se na ploše o velikosti 18,15 ha. Přírodní rezervace zahrnuje skály, sutě a suťové lesy. Nejvzácnějšími nálezy rezervace jsou dva bezobratlí živočichové – tesařík alpský a krasec lipový. Dominantou oblasti je ostrá silueta čedičového kužele Ralsko, se stejnojmennou zříceninou hradu, ležící v nadmořské výšce 696 metrů. Hrad Ralsko byl založen koncem 14. století. V současné době se z hradu dochovaly hradby, obvodové zdivo budov a dvě obytné věže. Zřícenina hradu přešla od roku 2011 do soukromého vlastnictví, ale nadále je přístupná široké veřejnosti (Liberecký kraj – cestou necestou, nedatováno).

Rašeliniště Černého rybníka

Přírodní památka Rašeliniště Černého rybníka je chráněným územím od roku 1996 a leží jižně od obce Hamr na Jezeře. Rozloha rašeliniště činí 4,26 ha a zahrnuje vodní plochu a rašelinné louky. V oblasti se vyskytuje mnoho vzácných druhů rostlin i živočichů. Uvnitř lokality je borový les, který není obhospodařován a je ponechán samovolnému vývoji (Formanová et al., 2015).

Dalšími neméně významnými turistickými atraktivitami Národního geoparku Ralsko jsou přírodní památky Děvín a Ostrý, dvojice pískovcových hřbetů Divadlo, pískovcová stolová hora Široký kámen, Malý a Velký Jelení vrch, Vranovské skály a zřícenina skalního hradu Stohánek.

Děvín a Ostrý

Přírodní památka Děvín a Ostrý se nachází na území Ralské pahorkatiny jihovýchodně od obce Hamr na Jezeře. Památka rozkládající se na území o velikosti 33,72 ha zahrnuje nejenom pískovcové vrcholy Děvín a Ostrý, ale i sousední vrchol Schachtenstein. Všechny tři vrcholy leží na pískovcovém hřbetu zpevněném žilou polzenitu. Ve středověku se v této lokalitě těžila železná ruda. Ochrana přírodní rezervace se týká jak vrcholové bučiny, tak i ukázek štol po těžbě železné rudy, které slouží jako zimoviště několika druhů netopýrů. Na vrcholu Děvína stojí zřícenina stejnojmenného královského hradu založeného v roce 1260. Hrad sloužil k ochraně staré obchodní cesty vedoucí na sever do Lužice. Nikdy nebyl dobyt, pouze pobořen. V roce 2007 bylo na hrad zbudováno přístupové schodiště (Formanová et al., 2015).

Divadlo

Přírodní památka Divadlo leží na území Ralské pahorkatiny 3 km jihovýchodně od obce Hamr na Jezeře. Jedná se o dvojici pískovcových hřbetů vyztuženou žilami vulkanických hornin. Svým vzhledem připomíná amfiteátr. Přírodní památka Divadlo leží na území o velikosti 2,45 ha. Nejzajímavějším útvarem Divadla je tzv. Švarcvaldská brána a železité inkrustace v podobě trubek o průměru až 1 metr (Formanová et al., 2015).

Široký kámen

Přírodní památka Široký kámen ležící nedaleko obce Hamr na Jezeře je rozprostřena na ploše o rozloze cca 30 ha. Jedná se o členitou pískovcovou stolovou horu, jejíž vrchol leží v nadmořské výšce 430,2 m n. m., která je ze třech stran obklopena třemi strmými stěnami. V oblasti se nachází hnízdiště sokola stěhovavého nebo výra velkého a také populace chráněných druhů rostlin (Sdružení Českolipsko, 2018).

Malý a Velký Jelení vrch

Přírodní památka Malý a Velký Jelení vrch (něm. Hirschberge) se nachází u obce Hamr na Jezeře. Jedná se o dvojici protáhlých čedičových kopců, které působí jako významná krajinná dominanta nabízející jedinečnou vyhlídku do širokého okolí. Vrcholy jsou tvořeny vulkanickou horninou bazanitem s výraznou strukturovanou sloupcovitou odlupčivostí. Svahy obou kopců jsou porostlé suťovými lesy a bučinami (InfoČesko, 2015).

Vranovské skály

Přírodní památka Vranovské skály leží na jižním úpatí kopce Ralsko nad obcí Vranov a rozprostírá se na ploše 12,92 ha. Skalní město je tvořené křemennými pískovci. Nejznámějším místem je skalní vyhlídka Julinka opatřená zábradlím a vyhlídkovou plošinou. Vyhlídka byla pojmenována Hrabětem Franzem Hartingem, který zde v roce 1822 na počest 36. narozenin své manželky Juliany nechal vybudovat dřevěný kruhový altán (gloriet) a vyhlídku zpřístupnil schodištěm vytesaným do pískovce. Dnes se na Juliině vyhlídce dochoval pouze základový kruh pro altán vtesaný do skály (Fototuristika, 2012).

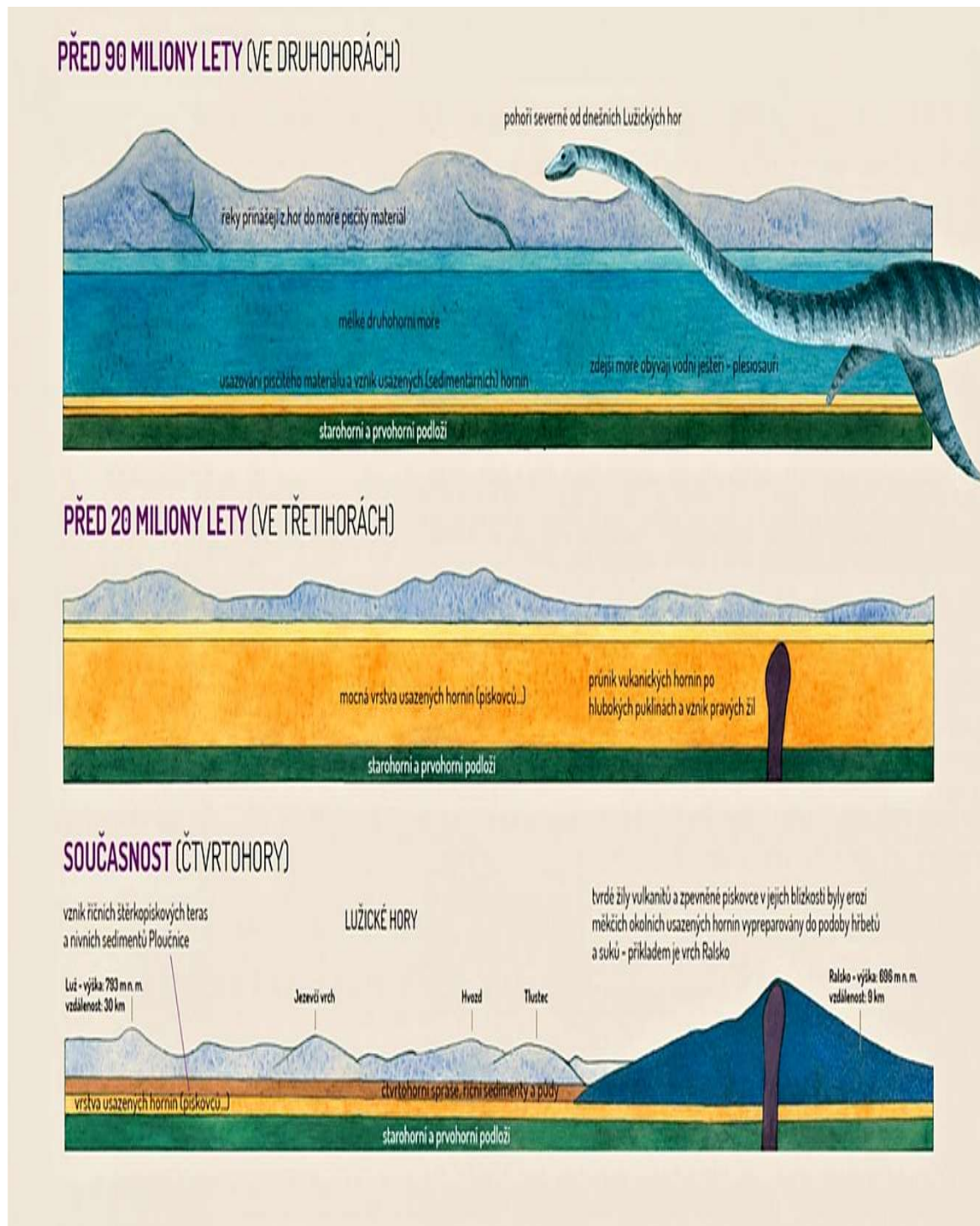
Skalní hrad Stohánek

Zbytky skalního hradu Stohánek, postaveného dle prvních písemných materiálů v roce 1431, se nachází na strmém pískovcovém suku mezi obcemi Svěbořice a Hamr na Jezeře. Hrad na základě poslední písemné zmínky patrně zanikl již v roce 1453. Přístup k hradu vede po strmém schodišti a je lemovaný 16 výklenky bývalé křížové cesty vybudované v 18. století poustevníkem, který místo v této době obýval. Dnes se na vrcholu dochovaly pouze dvě místnosti vytesané do pískovce, sklepení a oltář s malovaným očištěm (Czech Tourism, 2018).

4.1.2 Geomorfologický vývoj oblasti

Oblast Národního geoparku Ralsko byla před 90 miliony lety v období druhohor zvaném křída zalita mělkým mořem, na jehož dně se postupem času vytvořila z usazování křemenného písku a štěrku pískovcová tabule. Ta se po ústupu moře působením vnějších sil vymodelovala do rozličných a nádherných tvarů skalních věží, skalních bran, skalních hodin nebo voštin. Vulkanická činnost působící na oblast geoparku v období druhohor a třetihor, zhruba před 75 miliony lety, měla za následek rychlé vyvření magmatu do rozpukané pískovcové desky a jeho utuhnutí v podobě hornin zvaných polzenit a čedič. Tyto horniny jsou základem zdejších strmých kopců a k jejich postupnému odkrývání dochází ve čtvrtohorách působením vnějších sil (voda, teplota, činnost organismů). Geologická mapa Národního geoparku Ralsko je přiložena v Příloze A. Polzenitové žíly jsou světovým unikátem a v současné době slouží návštěvníkům geoparku jako okno do nitra Země (Geopark Rasko, 2018).

Obrázek 7 - Geomorfologický vývoj oblasti Národního geoparku Ralsko

Zdroj: Geopark Ralsko, 2018

4.1.3 Historie vzniku geoparku

V minulém století, během druhé světové války, sloužilo území geoparku, na kterém se nachází letiště Hradčany, jako výcviková základna německého letectva. Po druhé světové válce, kdy došlo k vysídlení německého obyvatelstva, dochází na území geoparku k postupnému zřizování vojenského prostoru československé armády. Po roce 1968 se do prostor umísťují jednotky sovětských vojsk a mimo jiné i sovětské jaderné zbraně. Během období fungování vojenského prostoru bylo zničeno a zmizelo v nenávratu 17 obcí. Armáda naopak vystavěla v prostoru stavby a komunikace sloužící vojenským účelům. Odchodem místních obyvatel dochází k přerušení péče o krajinu a místa, která armáda nevyužívala, ležela ladem. Po odchodu armády, která vojenský prostor provozovala až do roku 1991, začala probíhat sanace krajiny od vojenské munice, nebezpečných chemických látek a nepotřebných budov (Geopark Ralsko, 2018).

Mezi roky 1968 až 1989, v období normalizace, bylo území Podralska ovlivněno politickými a ekonomickými zájmy. V oblasti byla zahájena těžba uranu, která byla na jedné straně pro zdejší region ekonomickým impulzem, ale na straně druhé se bohužel nezvratně podepsala svými ničivými zásahy do tváře krajiny a přinesla s sebou obrovskou ekologickou zátěž (Formanová et al., 2015).

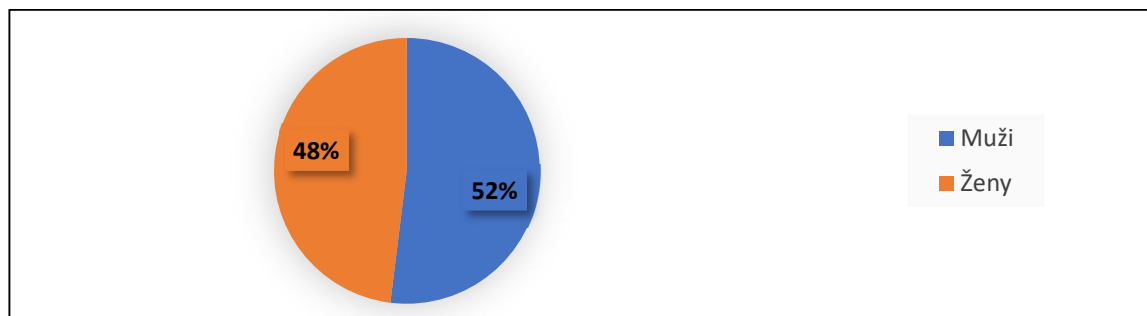
V roce 2013 byl založen řídicí subjekt Geopark Ralsko o.p.s. (obecně prospěšná společnost), který inicioval Geoparku Ralsko získání statusu kandidátského geoparku. V květnu roku 2016 obdržel kandidátský Geopark Ralsko certifikaci (viz Příloha B) a stal se tak v pořadí již 7. Národním geoparkem. Současně se také Geopark Ralsko zapojil do národní sítě geoparků. Dnes je Národní geopark Ralsko na základě historických souvislostí jedinečným zeleným ostrovem s unikátními přírodními hodnotami (Geopark Ralsko, 2018).

4.2 Charakteristika respondentů v Národním geoparku Ralsko

Na základě vlastního výzkumu, který byl realizován metodou dotazníkového šetření u návštěvníků Národního geoparku Ralsko v období od 1. května do 30. září 2018, byla získána relevantní data celkem od 167 respondentů. Tato data byla následně vyhodnocena a použita k sestavení základní charakteristiky respondentů v Národním geoparku Ralsko. Data byla dále pro názornost zpracována do tabulek a grafů.

Na základě dotazníkového šetření bylo zjištěno, že z celkového počtu 167 respondentů navštívilo oblast Národního geoparku Ralsko ve sledovaném období 79 mužů a 88 žen. Podíl mužů na celkovém počtu dotazovaných respondentů činí 48 %. Podíl žen na celkovém počtu dotazovaných respondentů činí 52 %. Procentuální podíly mužů a žen jsou zobrazeny v Grafu 1 – Charakteristika respondentů dle pohlaví.

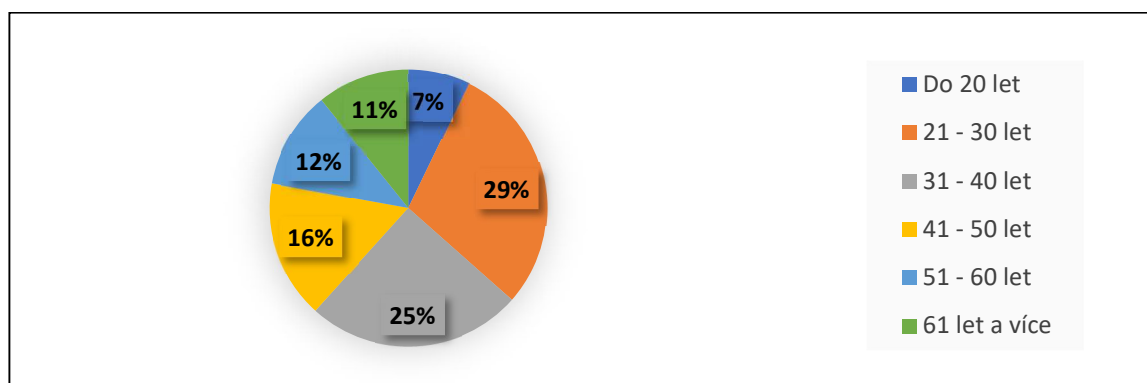
Graf 1 - Charakteristika respondentů dle pohlaví

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Graf 2 – Charakteristika respondentů dle věku zobrazuje procentuální podíl respondentů roztržděných dle věkových skupin. Dotazníkového šetření se zúčastnilo 12 osob věkové skupiny do 20 let představujících 7% podíl z celkového počtu návštěvníků, 49 osob věkové skupiny 21–30 let s podílem na celkovém počtu návštěvníků 29 %, dále 42 osob věkové skupiny 31–40 let představující podíl ve výši 25 %, 27 osob skupiny 41–50 let s 16% podílem, 19 osob věkové skupiny 51–60 let s podílem 12 % a 18 osob starších 61 let představujících 11% podíl z celkového počtu respondentů.

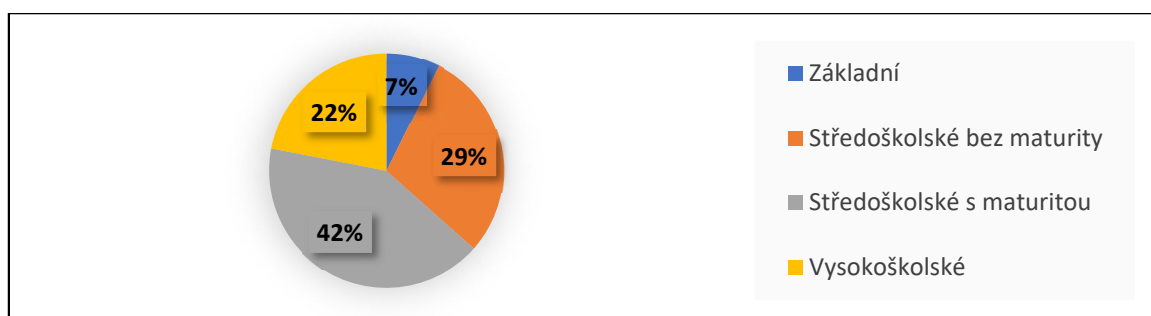
Graf 2 - Charakteristika respondentů dle věku

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Graf 3 pro názornost vyobrazuje procentuální podíl respondentů rozdělených dle dosaženého vzdělání. Nejvyšší hodnota se 42 % zobrazuje nejvíce zastoupenou skupinu návštěvníků Národního geoparku Ralsko, která je charakteristická středoškolským vzděláním ukončeným maturitou. S 29 % následuje skupina respondentů se středoškolským vzděláním bez maturity, dále s 22 % skupina návštěvníků s vysokoškolským vzděláním a nejmenší skupina návštěvníků zastoupená 7 % respondentů představuje návštěvníky se základním vzděláním.

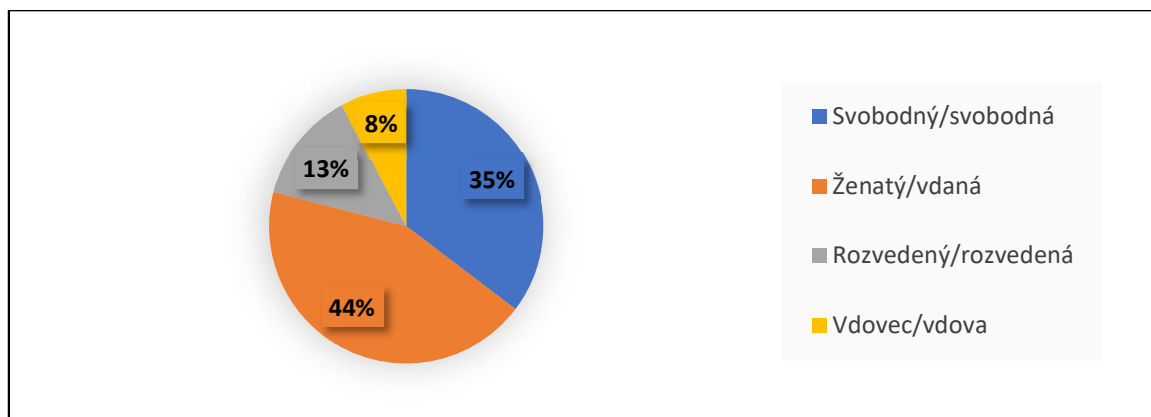
Graf 3 - Charakteristika respondentů dle dosaženého vzdělání

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Charakteristiku respondentů dle rodinného stavu zobrazuje Graf 4. Národní geopark Ralsko je dle výše uvedeného grafu navštěvován ze 44 % osobami, které v dotazníkovém šetření uvedly, že jejich rodinný stav je ženatý/vdaná. Další skupinou, zastupující stav svobodných, je skupina respondentů s dosaženou hodnotou 35 %. Rozvedené osoby navštěvující geopark zastupují skupinu osob s hodnotou 13 % a nejméně návštěvníků zahrnuje skupina ovdovělých s hodnotou 8 %.

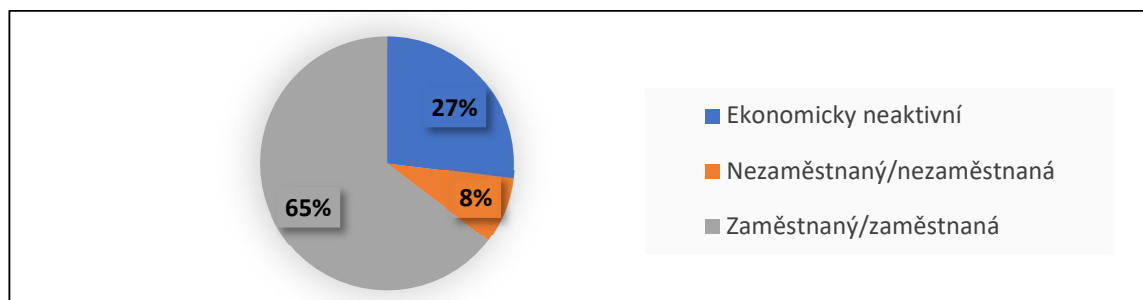
Graf 4 - Charakteristika respondentů dle rodinného stavu

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Graf 5 uvádí charakteristiku respondentů dle jejich ekonomické aktivity. Národní geopark Ralsko nejčastěji navštěvuje skupina zaměstnaných osob. Tato skupina dosahuje hodnoty 65 %. S hodnotou 27 % je zastoupená skupina respondentů ekonomicky neaktivních. Nejméně početnou skupinou, s 9 %, je skupina nezaměstnaných osob.

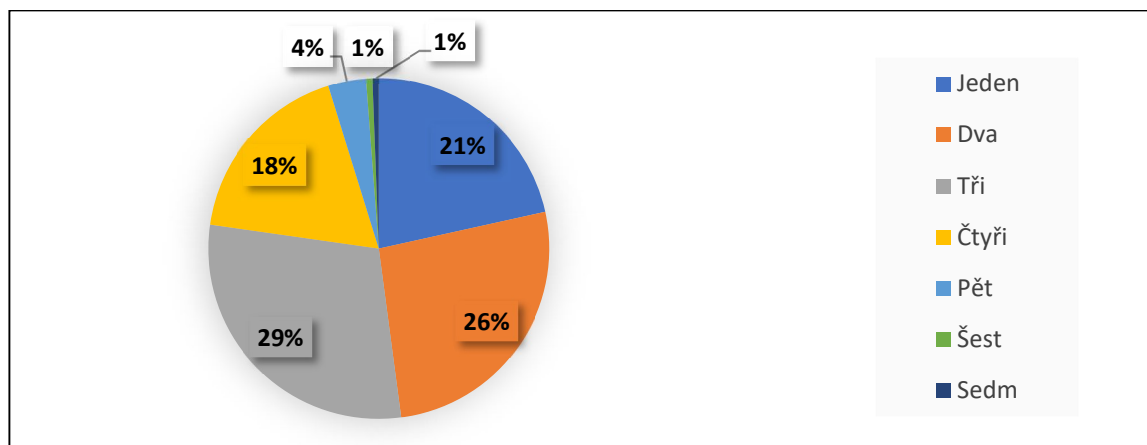
Graf 5 - Charakteristika respondentů dle ekonomické aktivity

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Počet členů domácnosti u jednotlivých návštěvníků jsou kritériem následující charakteristiky respondentů. Jednotlivé skupiny jsou zobrazené v procentech v Grafu 6. Nejpočetnější skupinou zastoupenou z 29 % je skupina respondentů jejichž domácnost je složena ze tří osob. Skupinu s 26 % představuje domácnost, která má dvě osoby. S 21 % je zastoupena skupina respondentů, jejich domácnost je složena pouze z jedné osoby. Dále následuje skupina návštěvníků s 18 %, která představuje domácnosti o celkovém počtu čtyř osob. Respondenti, jejich domácnost se skládá z pěti osob, představují skupinu 4 % z celkového počtu dotazovaných. Domácnosti, jejichž počet členů je šest, představují na celkovém počtu dotazovaných 1 %. Také s 1 % jsou v grafu vyobrazeni respondenti, jejichž domácnost je složena ze sedmi členů.

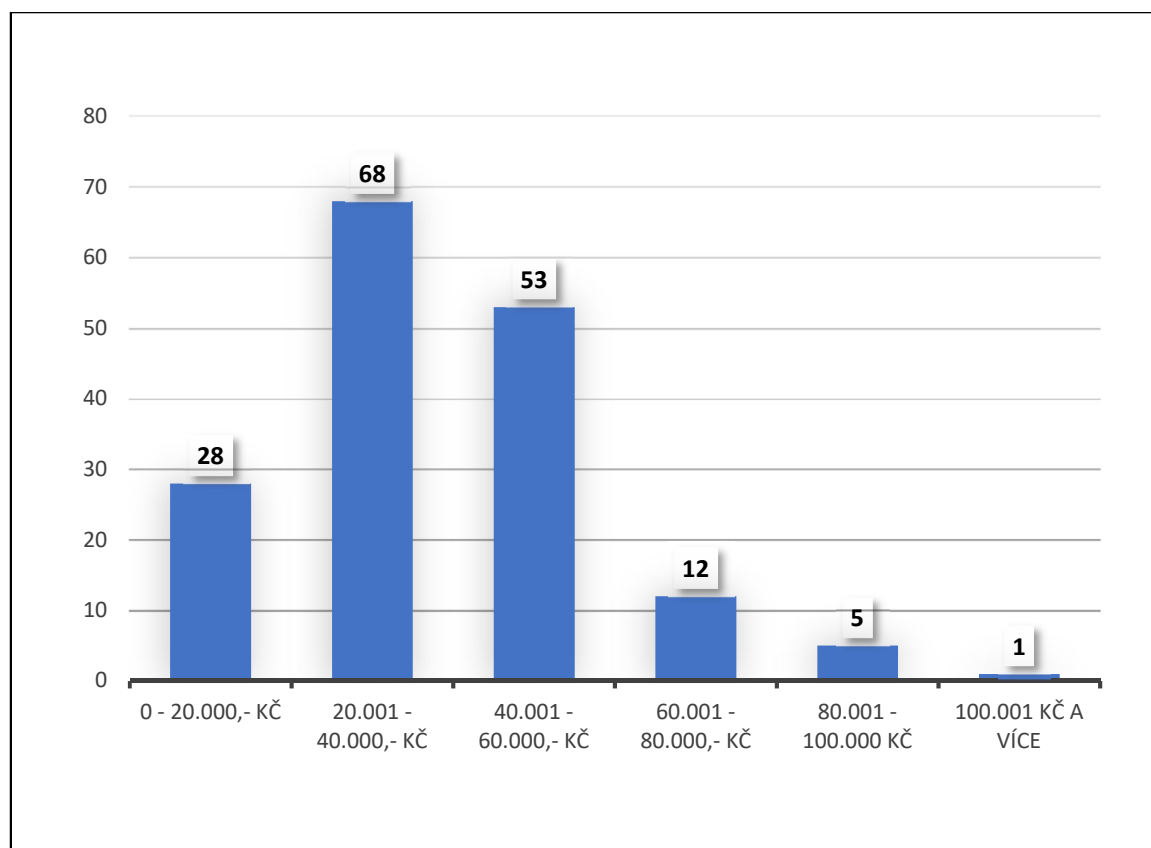
Graf 6 - Charakteristika respondentů dle počtu členů domácnosti

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Graf 7 zobrazuje respondenty na základě jimi uvedeného čistého měsíčního příjmu celé domácnosti do dotazníkového šetření. Z grafu je patrné, že největší skupina je tvořena 68 respondenty, jejichž měsíční příjem domácnosti se pohybuje v rozmezí od 20001,- do 40000,- Kč. O patnáct respondentů méně, tedy celkem 53, uvedlo, že příjmy jejich domácnosti dosahují měsíčně 40001,- až 60000,- Kč. Celkem 28 respondentů označilo v dotazníkovém šetření kolonku vypovídající o příjmech domácnosti v rozmezí od 0,- až 20000,- Kč. Příjmy domácnosti ve výši 60001,- až 80000,- odpovídají skupině 12 respondentů. Celkem u pěti respondentů dosahují příjmy domácnosti 800001,- až 100000,- Kč a pouze jeden respondent uvedl, že příjmy jeho domácnosti sahají nad 100001,- Kč.

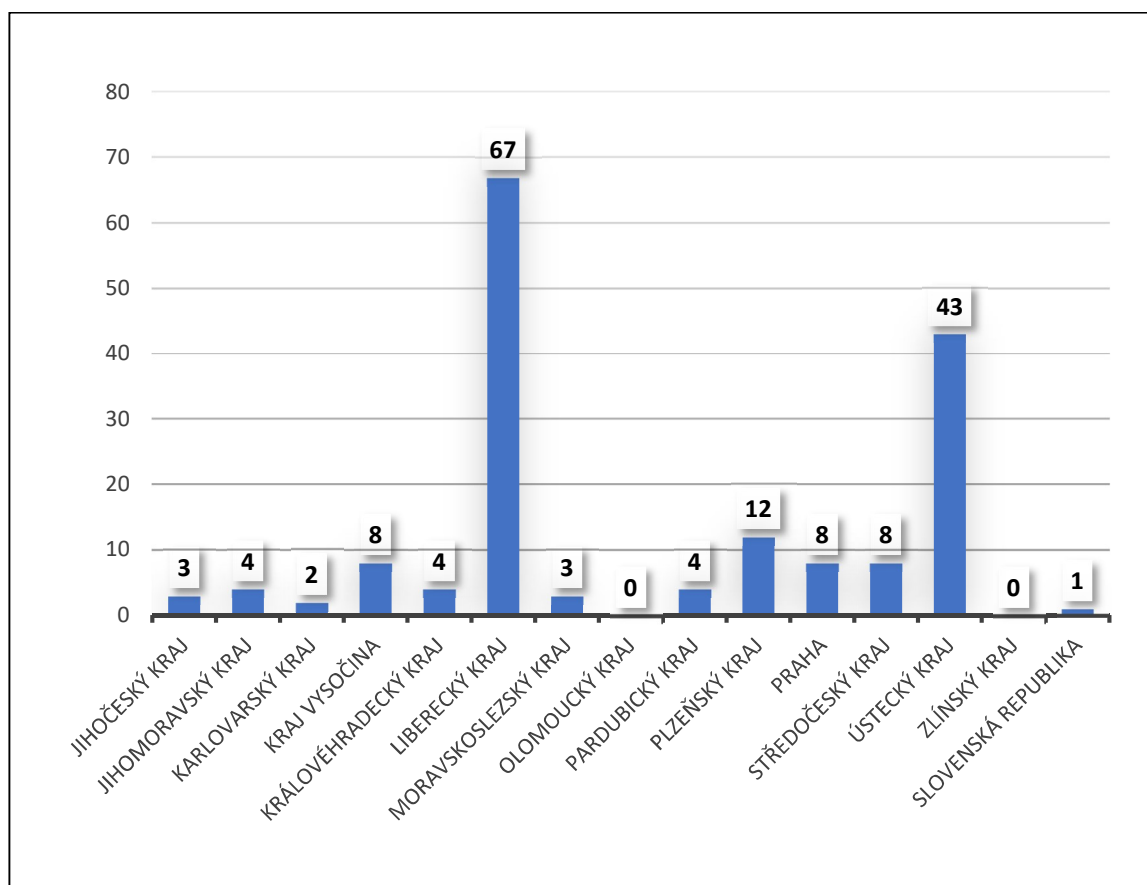
Graf 7 - Charakteristika respondentů dle čistého měsíčního příjmu domácnosti

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Graf 8 zobrazuje respondenty dotazníkového šetření dle jejich místa trvalého pobytu. Nejvyšší je návštěvnost Národního geoparku Ralsko od 67 respondentů, kteří uvedli Liberecký kraj jako místo svého trvalého pobytu. 43 návštěvníků přijelo do Národního geoparku Ralsko ze sousedního Ústeckého kraje. Další skupina 12 respondentů trvale žije v Plzeňském kraji. Skupiny po osmi návštěvnících trvale bydlí na Vysočině, ve Středočeském kraji a v hlavní město Praze. Z Pardubického, Královéhradeckého a Jihomoravského kraje přijely do Národního geoparku Ralsko skupiny respondentů v počtu čtyř osob. Po třech osobách přijeli do geoparku respondenti z Jihočeského a Moravskoslezského kraje. Dva dotazovaní uvedli jako místo svého trvalého pobytu Karlovarský kraj. Jeden dotazovaný žije trvale v zahraničí, a to konkrétně ve Slovenské republice. Žádní respondenti nepřijeli do oblasti Národního geoparku Ralsko ze Zlínského ani z Olomouckého kraje.

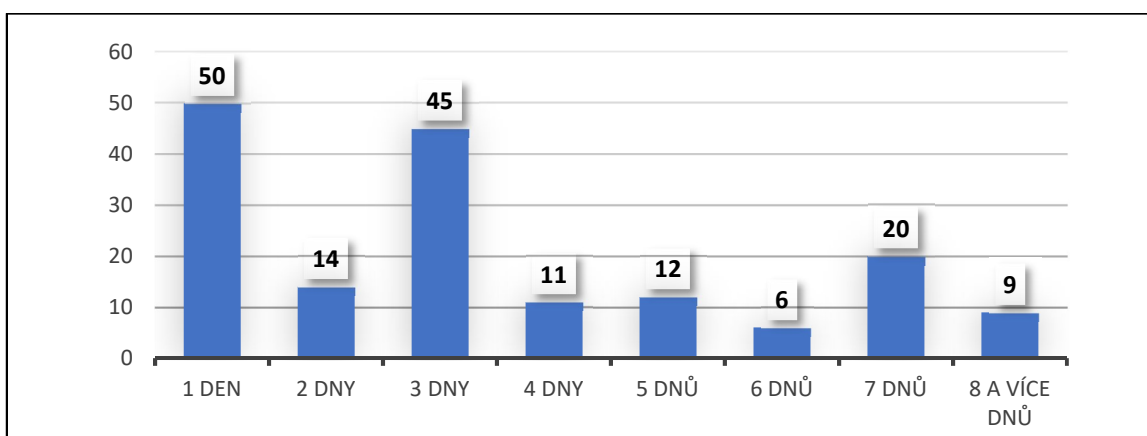
Graf 8 - Charakteristika respondentů dle místa trvalého pobytu

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Na otázku týkající se délky doby pobytu v Národním geoparku Ralsko odpovědělo dle Grafu 9 nejvíce respondentů, tj. celkem 50, že doba jejich pobytu v oblasti bude pouze jeden den. Skupina 45 respondentů pobývala v oblasti tři dny. 20 respondentů uvedlo délku svého pobytu na 7 dnů. Následovala skupina 14 respondentů, kteří pobývali v oblasti 2 dny a dále 12 respondentů, jejichž doba pobytu byla 12 dnů. 11 osob uvedlo v dotazníkovém šetření celkovou délku pobytu 4 dny. 9 respondentů strávilo v oblasti více jak 8 dnů a 6 dotazovaných pobývalo v oblasti 6 dnů. Průměrná doba strávená jedním návštěvníkem v geoparku činí 4,6 dne.

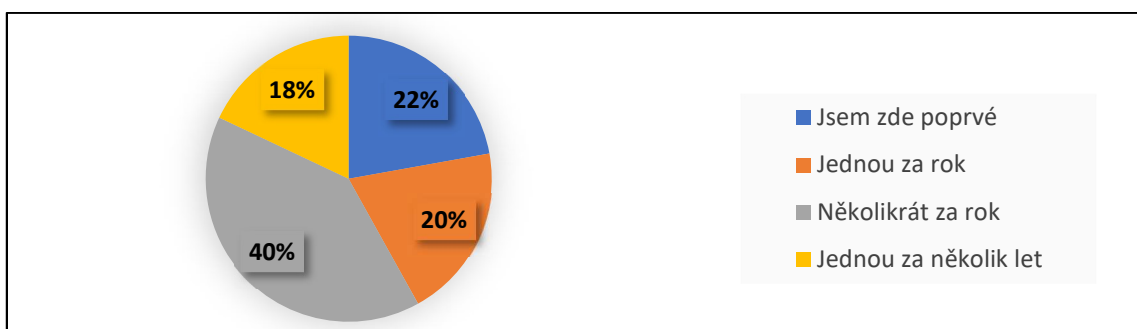
Graf 9 - Charakteristika respondentů dle délky doby pobytu v oblasti

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Návštěvnost Národního geoparku Ralsko byla také zjišťována jednou z otázek dotazníkového šetření. Jak je zobrazeno v Grafu 10, 40 % respondentů přijíždí do oblasti Národního geoparku Ralsko několikrát za rok. 22 % dotazovaných přijelo do oblasti poprvé. Odpověď jednou za několik let zvolilo 20 % respondentů a návštěvu geoparku jedenkrát do roka zaznamenalo 18 % dotazovaných.

Graf 10 - Charakteristika respondentů dle intenzity návštěv oblasti

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Tabulka 1 zobrazuje zaznamenané důvody návštěvy dotazovaných v Národním geoparku Ralsko. Respondenti byli požádáni, aby označili maximálně tři možnosti z uvedeného výčtu jednotlivých důvodů návštěvnosti. Nejčastěji označovanou položkou, celkem 79krát, byla položka relaxace a odpočinek. Relativní četnost této položky dosáhla výše 21 %. Vysokým počtem označení, celkem 71krát, byly označeny položky pěší turistika a pobyt u vody. Celkem 37krát byly důvodem návštěvy přírodní zajímavosti. Následovala cykloturistika s počtem 34 označení, dále návštěva příbuzných či přátel s hodnotou 32 označení a 24krát bylo důvodem návštěvy oblasti poznávání kulturních památek. Respondenti dále zaznamenali položky vodní turistika, wakeboarding a inlain sport shodným počtem označení ve výši 12. Důvod návštěvy jezdecká turistika byla respondenty označena 7krát. V 7 případech také označili respondenti jiný důvod návštěvy Národního geoparku Ralsko. Mezi jiné důvody uvedli respondenti studijní pobyt, hledání pokladů nebo např. houbaření.

Tabulka 1 - Charakteristika respondentů dle důvodů návštěv oblasti

DŮVOD NÁVŠTĚVY	ABSOLUTNÍ ČETNOST	RELATIVNÍ ČETNOST
Přírodní zajímavosti	37	9 %
Pěší turistika	71	18 %
Cykloturistika	34	8 %
Vodní turistika	12	3 %
Jezdecká turistika	7	2 %
Inlain sport	12	3 %
Poznávání kulturních památek	24	6 %
Návštěva příbuzných či přátel	32	7 %
Pobyt u vody	71	18 %
Relaxace, odpočinek	79	21 %
Wakeboarding	12	3 %
Jiné	7	2 %

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Shrnutí

Základní charakteristika respondentů dotazovaných v Národním geoparku Ralsko byla sestavena na základě vlastního výzkumu realizovaného metodou dotazníkového šetření v uvedené lokalitě, které probíhalo v období od 1. května do 30. září 2018. Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 167 respondentů, z čehož tento počet tvořily z 52 % ženy a ze 48 % muži. Nejvyšší návštěvnost Národního geoparku Ralsko je zaznamenána u skupiny 29 % dotazovaných, jejichž věk se pohybuje v rozmezí od 21 do 30 let. Nejvyšší dosažené vzdělání u návštěvníků převažuje u skupiny, která vystudovala střední školu s maturitou a to celkem ze 42 %. Nadpoloviční většina dotazovaných respondentů (65 %) je zaměstnaných. Jako rodinný stav návštěvníků je v dotazníkovém šetření nejčastěji uváděn (ze 44 %) status ženatý nebo vdaná. Do lokality Národního geoparku Ralsko přijíždějí z 29 % respondenti, jejichž počet členů v domácnosti je tvořen třemi osobami. Výše celkových příjmů domácnosti u 68 dotazovaných respondentů je v rozmezí od 20001,- až 40000,- Kč.

Do geoparku přijíždějí zejména osoby z blízkého okolí, což potvrzují i zaznamenané výsledky dotazníkového šetření, ve kterém celkem 67 návštěvníků uvedlo, že mají trvalý pobyt v Libereckém kraji. Z této skutečnosti dále vyplývá i další zjištění, které se týká délky doby pobytu. Nejvyšší počet návštěvníků (tj. 50) uvedlo, že zůstávají v lokalitě převážně 1 den. Další statisticky významný údaj uvedla skupina 45 návštěvníků, kteří zůstávají v geoparku 3 dny. Národní geopark Ralsko je nejčastěji navštěvován respondenty (ze 40 %), kteří přijíždějí do lokality několikrát za rok.

Návštěvníci geoparku přijíždějí do oblasti z různých podnětů. Nejčastějším důvodem, který byl respondenty označen, a to celkem 79krát, byla relaxace a odpočinek. Relativní četnost tohoto důvodu dosáhla celkové výše 21 %. Dalšími významnými motivy k návštěvnosti respondentů v dané lokalitě jsou pěší turistika a pobyt u vody. Obě zmíněné alternativy byly označeny 71krát a jejich relativní četnost dosáhla výše 18 %.

5 Netržní metody oceňování

5.1 Metoda cestovních nákladů

Následující oddíl diplomové práce se zaměřuje na stanovení průměrné hodnoty cestovních nákladů, průměrných nákladů na pobyt, vyjádřených u skupiny respondentů, kteří navštívili Národní geopark Ralsko pouze v jednom dni a u skupiny respondentů, kteří strávili v lokalitě více než jeden den, a na vyjádření časových nákladů vynaložených respondenty na cestu do Národního geoparku Ralsko.

5.1.1 Cestovní náklady

Cestovní náklady vynaložené respondenty do Národního geoparku Ralsko byly shrnuty v Tabulce 2. Maximální částku cestovních nákladů ve výši 1200,- Kč uvedla do dotazníkového šetření žena s trvalým pobytem v Brně. Naopak minimální, nulovou částku cestovních nákladů, uvedl muž bydlící ve městě Bělá pod Bezdězem, který odůvodnil nulovou hodnotu tím, že do Národního geoparku Ralsko došel pěšky. Průměrná hodnota cestovních nákladů do geoparku byla vypočtena z celkových nákladů v Kč a vydělena celkovým počtem 167 respondentů. Výsledkem průměrných nákladů je hodnota 214,60 Kč. Hodnoty modus a medián cestovních nákladů do Národního geoparku Ralsko se shodují a jsou ve výši 150,- Kč.

Tabulka 2 - Cestovní náklady do Národního geoparku Ralsko

	MAXIMUM	MINIMUM	PRŮMĚR	MEDIÁN	MODUS
Náklady na dopravu v Kč	1200,-	0,-	214,60	150,-	150,-

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Cestovní náklady jsou vyhodnoceny pouze „jednosměrně“, tzn., že jsou vyhodnoceny pouze za cestu do Národního geoparku Ralsko. Aby bylo možné dále počítat s výslednou hodnotou cestovních nákladů, je nutné výše uvedenou hodnotu průměrných nákladů vynásobit dvěma. Násobkem je získána celková hodnota průměrných cestovních nákladů do Národního geoparku Ralsko ve výši 429,20 Kč, která odpovídá cestě do geoparku i cestě zpět do místa trvalého pobytu respondentů.

5.1.2 Náklady na pobyt

Z důvodu objektivního zjištění průměrných cenových nákladů na pobyt jedné osoby na jeden den v Národním geoparku Ralsko byly údaje zjištěné dotazníkovým šetřením rozděleny do dvou skupin (viz Tabulka 3). První skupina zobrazuje průměrné náklady na pobyt 50 návštěvníků, kteří přijeli do dané lokality pouze na jeden den. Jedná se o osoby, které z důvodu krátkodobé návštěvy oblasti nehradily náklady na ubytování a jejichž náklady na stravování také nejsou uváděné v plné celodenní výši. Průměrné náklady na jednodenní pobyt byly vypočítány v celkové výši 340,20 Kč na jednu osobu za jeden den. Druhá skupina zachycuje náklady 117 respondentů, jejichž doba pobytu v geoparku byla delší než jeden den. Náklady na vícedenní pobyt byly vypočítány v celkové výši 1.174,10 Kč na jednu osobu za jeden den.

Tabulka 3 - Náklady na pobyt v Národním geoparku Ralsko

DÍLČÍ NÁKLADY NA POBYT	JEDNODENNÍ POBYT (v Kč)		VÍCEDENNÍ POBYT (v Kč)	
	50 osob	průměr osoba/den	117 osob	průměr osoba/den
Ubytování	0,-	0,-	45.140,-	385,80
Stravování	9.750,-	195,-	49.800,-	425,70
Doprava po regionu	2.420,-	48,40	11.225,-	95,90
Půjčovní sportovních potřeb	3.300,-	66,-	4.900,-	41,90
Nákup suvenýrů a dárků	500,-	10,-	7.780,-	66,50
Nákup map a pohlednic	340,-	6,80	3.490,-	29,80
Vstupné	700,-	14,-	9.740,-	83,20
Jiné náklady	0,-	0,-	5.300,-	45,30
CELKEM	17.010,-	340,20	137.375,-	1174,10

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

V případě vzájemného porovnání jednodenního pobytu a vícedenního pobytu lze konstatovat, že osoby, které navštívili Národní geopark Ralsko po dobu jednoho dne, mají průměrné dílčí náklady na pobyt nižší oproti návštěvníkům, kteří strávili v geoparku více dnů. Tato skutečnost vyplývá především z nulových nákladů na ubytování a pouze částečně vynaložených nákladů na stravování. Respondenti totiž v geoparku nepobývají celý den, a tak se do nákladů na stravu nepromítne např. snídaně, večeře, nebo svačina, kterou si sebou návštěvníci vzali. Nižší dílčí náklady za dopravu po regionu vyplývají z faktu, že jednodenní návštěvníci v rámci svého pobytu z časových důvodů výjimečně navštěvují několik míst v lokalitě.

Také průměrné náklady na nákup suvenýrů, dárků, pohlednic a map u návštěvníků jednodenních pobytů nejsou nikterak významné. Tyto tiskoviny a dárky jsou spíše kupovány respondenty, kteří zůstávají v lokalitě více než jeden den. Vyšší výdaje za nákup map jsou vysvětlitelné touhou návštěvníků poznat zajímavá místa geoparku v průběhu svého více než jednodenního pobytu. S výše uvedeným tvrzením také souvisí skutečnost zaplacené vyšší průměrné částky za vstupné. Tito návštěvníci taktéž zasílají pozdrav svým blízkým ve formě pohlednic a kupují pro ně dárky různého charakteru. Osoby trávící více dnů v lokalitě také utrácejí za upomínkové předměty.

Pouze jediný dílčí náklad, půjčovní sportovních potřeb, je u jednodenních návštěvníků vyšší. Tito návštěvníci, jak uvádějí v dotazníkovém šetření, totiž navštěvují v lokalitě několikrát za letní sezonu v pravidelných jednodenní intervalech wakeboardingové centrum nedaleko města Stráž pod Ralskem a půjčují si zde vybavení k provozování vodního lyžování.

5.1.3 Časové náklady

Tabulka 4 popisuje časové náklady vynaložené respondenty dotazníkového šetření na cestu do Národního geoparku Ralsko. Minimální časový údaj, pouhých 10 minut, na cestu do geoparku vynaložil jeden dotazovaný respondent, muž, bydlící na okraji města Bělá pod Bezdězem. Naopak dobu v délce 480 minut do geoparku absolvovala jedna dotazovaná žena z Moravskoslezského kraje, bydlící v obci Jablunkov. Průměrné časové náklady všech 167 dotazovaných respondentů odpovídají 102 minutám. Modus a medián časových nákladů uvedeného souboru se shodují na hodnotě 60 minut.

Tabulka 4 - Časové náklady do Národního geoparku Ralsko

	MAXIMUM	MINIMUM	PRŮMĚR	MEDIÁN	MODUS
Časové náklady v minutách	480	10	102	60	60
Časové náklady v hodinách	8	0,16	1,7	1	1

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Vynásobením průměrných časových nákladů na cestu do Národního geoparku Ralsko u všech dotazovaných respondentů průměrnou hodinovou mzdovou sazbou ve výši 182,20 Kč bylo získáno ocenění času dle průměrné hodinové mzdy v České republice ve výši 309,70 Kč.

5.2 Metoda podmíněného hodnocení

V dotazníkovém šetření byla respondentům předložena otázka, zda by souhlasili se zavedením vstupného do Národního geoparku Ralsko. Dotazovaní byli ujisti, že se jedná pouze o hypotetickou otázku a byli ubezpeeni, že zpoplatnění vstupu do geoparku není plánováno. Z celkového počtu 167 respondentů, jak uvádí Graf 11, souhlasilo se zpoplatněním vstupu do geoparku 64 osob, tj. 38 % dotazovaných. Souhlas udělilo 31 mužů a 33 žen. Oproti tomu 103 dotazovaných jednoznačně uvedlo, že se zavedením vstupného nesouhlasí. Nesouhlas se zpoplatněním je v Grafu 11 vyjádřen ze 62 %.

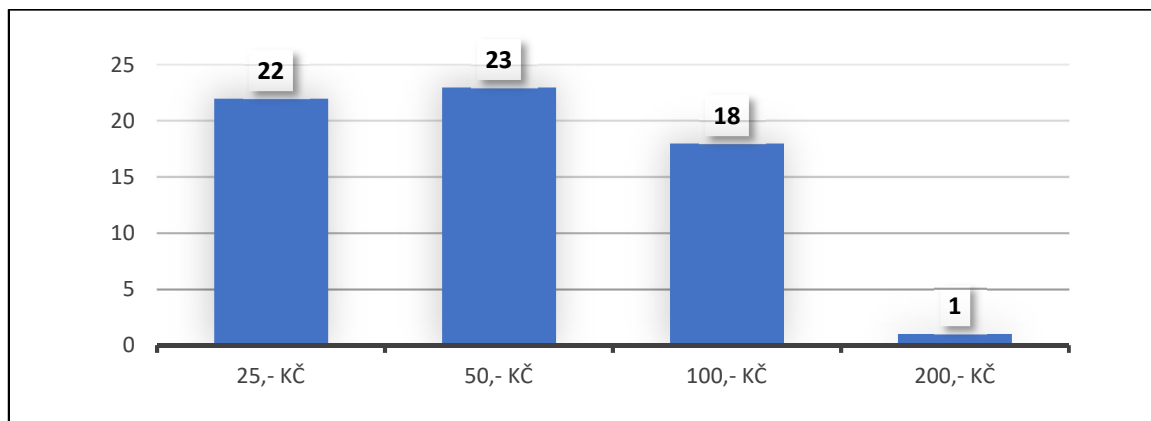
Graf 11 - Charakteristika respondentů dle stanoviska k zavedení vstupného

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Graf 12 uvádí hypotetickou výši vstupného, kterou by byli ochotni respondenti vyjadřující souhlas se zpoplatněním vstupu do Národního geoparku Ralsko zaplatit. 23 dotazovaných by souhlasilo se zavedením vstupného do oblasti ve výši 50,- Kč. 22 respondentů uvedlo, že by bylo ochotno zaplatit částku ve výši 25,- Kč. 18 návštěvníků geoparku by zaplatilo částku 100,- Kč a pouze jeden dotazovaný uvedl částku vstupného ve výši 200,- Kč. Průměrná výše vstupného u dotazovaných respondentů, kteří vyjádřili souhlas se zpoplatněním vstupu do Národního geoparku Ralsko, činí 57,80 Kč.

Graf 12 - Výše vstupného dle ochoty respondentů platit

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

6 Ekonomická hodnota rekreace v Národním geoparku Ralsko

6.1 Výpočet ekonomické hodnoty rekreace

V Národním geoparku Ralsko byly k výpočtu průměrné ekonomické hodnoty rekreace, která vychází z ochoty jednotlivce platit za nějaký užitek nebo užitnou hodnotu, použity výsledné hodnoty vypočítané dle netržních metod oceňování. Podklady k výpočtu jednotlivých hodnot vycházely z údajů získaných z dotazníkového šetření a aplikovaných do jednotlivých výpočtů (viz kapitola 5). Výsledná cena ekonomické hodnoty rekreace může být odlišná v závislosti na tom, s jakými proměnnými počítá. Tzn., že ekonomická hodnota rekreace může být vypočtena bez započítání hypotetického vstupného nebo se započítaným hypotetickým vstupným.

6.1.1 Ekonomická hodnota rekreace bez započítaného hypotetického vstupného

Výpočet ekonomické hodnoty rekreace bez započítání hypotetického vstupného vycházel z údajů zjištěných metodou cestovních nákladů, konkrétně z průměrných cestovních nákladů vynaložených respondenty dotazníkového šetření do Národního geoparku Ralsko a z časových nákladů odpovídajících době cesty do lokality.

Cestovní náklady vynaložené jedním respondentem do geoparku byly vypočítány aritmetickým průměrem na hodnotu 214,60 Kč. Tato částka je formulována pouze na cestu jedním směrem, nevyjadřuje cestu zpět do místa bydliště, tudíž je nutné ji vynásobit dvěma. Průměrné cestovní náklady jednoho respondenta na cestu do geoparku i zpět tedy dosahují výše 429,20 Kč.

Průměrný časový náklad vynaložený jedním respondentem na cestu do geoparku odpovídá 1,7 hodinám. Tento údaj byl dále vynásoben průměrnou hodinovou mzdou zaměstnanců v České republice ve výši 182,20 a bylo získáno ocenění času ve výši 309,70 Kč. Opět bylo nutné započítat taktéž časový náklad vynaložený na cestu zpět do místa bydliště. Celkem tedy jeden respondent na cestu vynaložil v průměru 619,40 Kč.

Průměrná ekonomická hodnota rekreace bez započítání hypotetického vstupného (viz Tabulka 5) byla stanovena na částku 1.048,60 Kč.

Tabulka 5 – Průměrná ekonomická hodnota rekreace v Národním geoparku Ralsko bez započítaného hypotetického vstupného

	Průměrné hodnoty	Počet výskytů	Celkem Kč
Cestovní náklady	214,60 Kč / 1 cesta	2	429,20
Časové náklady	309,70 Kč / 1 cesta	2	619,40
CELKEM			1048,60

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

6.1.2 Ekonomická hodnota rekreace se započítaným hypotetickým vstupným

Ekonomická hodnota rekreace vypočítaná v předchozím oddíle byla dále navýšena o průměrnou hypotetickou výši vstupného zjištěnou metodou podmíněného hodnocení na základě údajů uvedených respondenty v rámci dotazníkového šetření. Průměrná výše vstupného byla vypočítána na částku 57,80 Kč za jeden den vstupu do geoparku. Tato částka byla dále vynásobena průměrným počtem dnů strávených všemi dotazovanými respondenty v lokalitě. Celkem tedy cena hypotetického vstupného za průměrnou délku pobytu 4,6 dnů dosáhla výše 265,90 Kč. Průměrná ekonomická hodnota rekreace se započítaným hypotetickým vstupným (viz Tabulka 6) byla stanovena na částku 1.314,50 Kč.

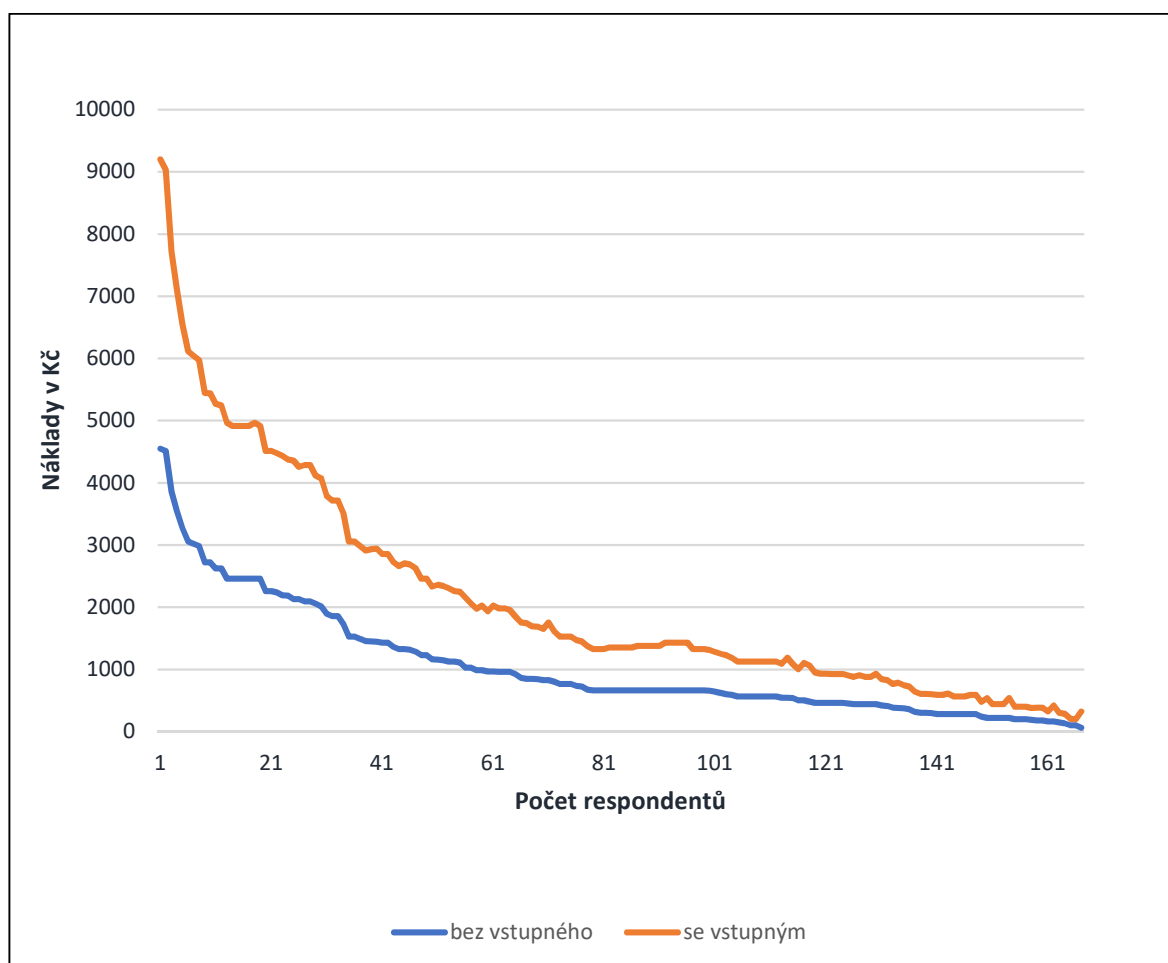
Tabulka 6 – Průměrná ekonomická hodnota rekreace v Národním geoparku Ralsko se započítaným hypotetickým vstupným

	Průměrné hodnoty	Počet výskytů	Celkem Kč
Cestovní náklady	214,60 Kč / 1 cesta	2	429,20
Časové náklady	309,70 Kč / 1 cesta	2	619,40
Hypotetické vstupné	57,80 Kč / 1 den	4,6	265,90
CELKEM			1314,50

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření

Graf 13 - Ekonomická hodnota rekreace v Národním geoparku Ralsko zobrazuje průměrnou výši nákladů, které jsou respondenti na základě uvedených dat v dotazníkovém šetření ochotni zaplatit za návštěvu rekreační oblasti. V grafu je zobrazena ekonomická hodnota rekreace bez započítání hypotetického vstupného a taktéž se započítaným hypotetickým vstupným.

Graf 13 – Ekonomická hodnota rekreace v Národním geoparku Ralsko

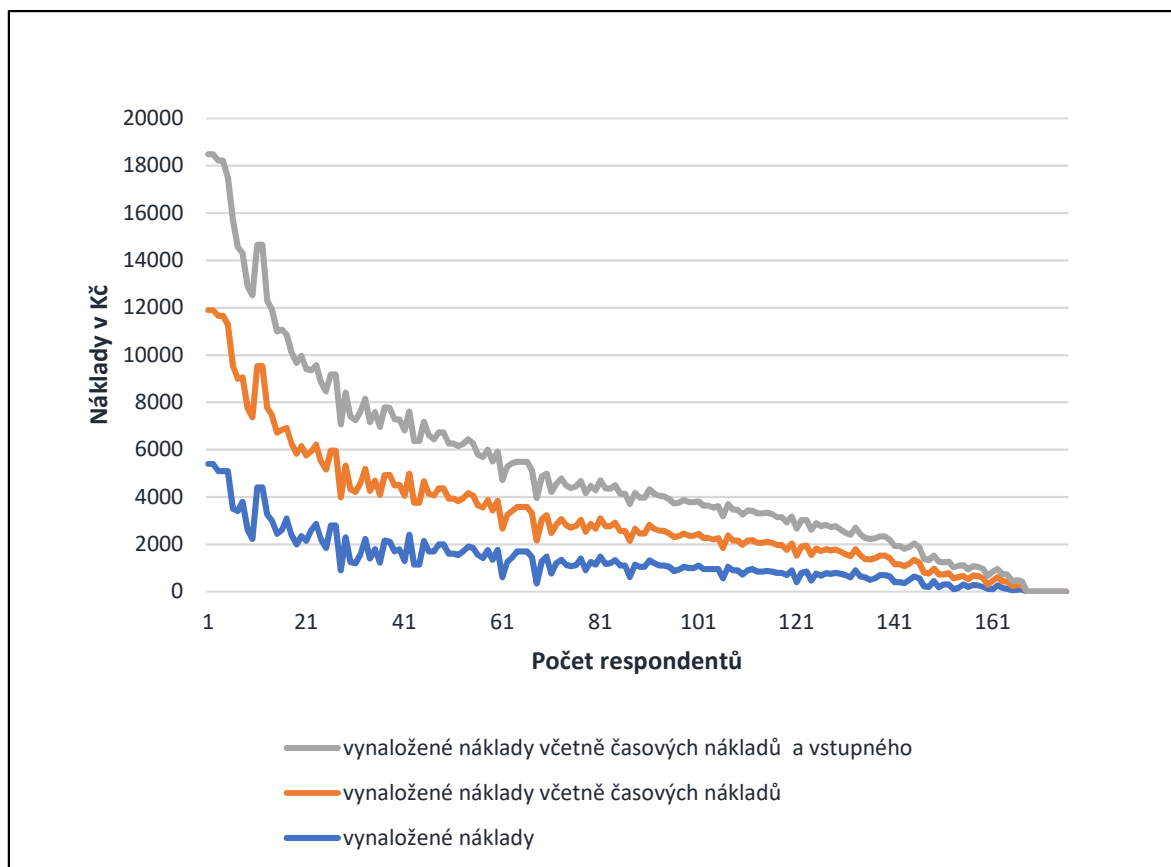

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, vlastní výpočty

6.2 Odhad poptávkové funkce

Pro odhad poptávkové funkce byla využita data z dotazníkového šetření týkající se skutečných nákladů jednotlivých respondentů na pobyt v Národním geoparku Ralsko. Celkové skutečné náklady respondentů na pobyt byly vyděleny celkovým počtem dnů strávených v dané lokalitě, a tak byly získány skutečné náklady respondentů na jeden den rekreace. Dále byly ke skutečným nákladům na jeden den rekreace přičteny cestovní náklady. Tímto součtem byl získán ukazatel tzv. vynaložených nákladů zobrazených v grafu 14. Graf 14 dále zobrazuje vynaložené náklady včetně zahrnutí časových nákladů. Časové náklady jsou představovány jako osmihodinová pracovní doba strávená respondenty v geoparku. Posledním ukazatelem grafu 14 jsou tzv. vynaložené náklady respondentů včetně časových nákladů, ke kterým bylo připočteno hypotetické vstupné.

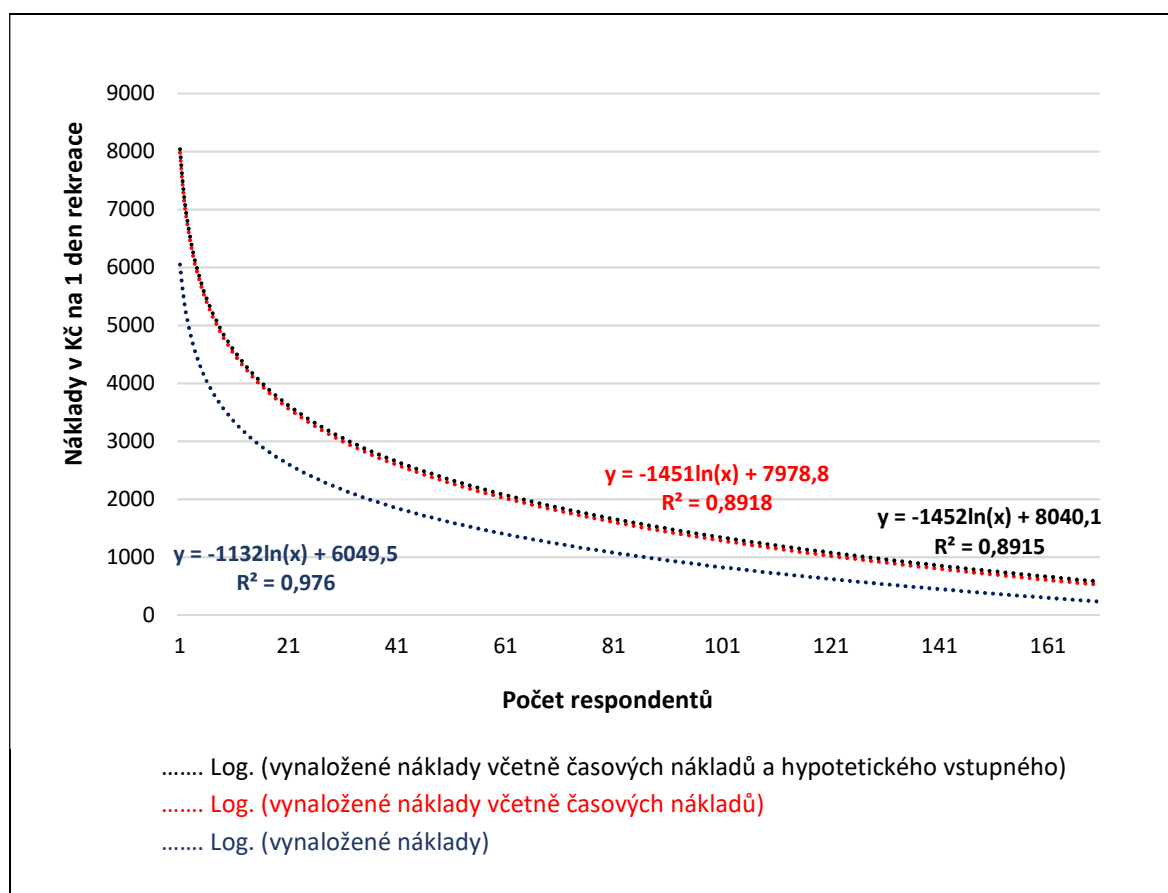
Graf 14 - Náklady respondentů na jednodenní pobyt v Národním geoparku Ralsko

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, vlastní výpočty

Graf 15 zobrazuje odhad poptávkové funkce v Národním geoparku Ralsko prostřednictvím využití logaritmické spojnice trendu. Poptávková funkce znázorňuje vztah mezi užitekem a vynaloženými náklady spotřebitele. V grafu je vyjádřena skutečnost, že množství poptávky po rekreační oblasti podléhá ceně statku a také, že počet návštěv respondentů v dané lokalitě klesá v závislosti na růstu cestovních nákladů. Minimální částku ve výši 220,- Kč by byli ochotni zaplatit za jeden den pobytu v geoparku všichni návštěvníci. Částku ve výši 1000,- Kč by zaplatilo už jen 90 respondentů a maximální částku ve výši 6615,- Kč by byli ochotni zaplatit pouze 2 návštěvníci. Markantní změny v grafu jsou vyvolány zejména časovými náklady. Tyto náklady nelze opomíjet. Bez jejich zahrnutí by docházelo k podhodnocení ekonomické hodnoty rekreace. Průměrná hodnota spolehlivosti R u křivek logaritmických spojnic trendu dosahuje výše 0,9198 a představuje tak velmi dobré přizpůsobení se křivek datům.

Graf 15 - Odhad poptávkové funkce v Národním geoparku Ralsko

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, vlastní výpočty

6.3 Celková hodnota rekreace v Národním geoparku Ralsko

Pro určení částky udávající celkovou hodnotu rekreace v Národním geoparku Ralsko bylo vycházeno ze součtu průměrné ekonomické hodnoty rekreace, hypotetického vstupného a celkových nákladů na pobyt dotazovaných respondentů v lokalitě.

V průměrné ekonomické hodnotě rekreace jsou zahrnuty cestovní náklady respondentů ve výši 214,60 Kč a časové náklady ve výši 309,70 Kč na cestu do Národního geoparku Ralsko a zpět do místa trvalého bydliště. Ekonomická hodnota rekreace byla vypočítána na částku 1.048,60 Kč.

Částka vyjadřující hypotetické vstupné byla vypočítána z průměrné výše vstupného ve výši 57,80 Kč, které jsou ochotni respondenti zaplatit za jednodenní vstup do geoparku a vynásobena průměrným počtem 4,6 dnů strávených respondenty v dané oblasti. Hypotetické vstupné bylo tedy vypočítáno na částku 265,90 Kč.

Celkové náklady na pobyt dotazovaných respondentů v lokalitě byly vypočítány z průměrných denních nákladů respondentů (1174,10 Kč), kteří pobývali v dané oblasti déle než jeden den, a vynásobeny průměrným počtem 4,6 dnů. Celkové náklady na pobyt jednoho respondenta v lokalitě dosáhly výše 5.400,90 Kč.

Jednodenní hodnota rekreace jednoho respondenta odpovídá částce 2280,50 Kč. Celková hodnota rekreace odpovídající průměrné délce pobytu 4,6 dnů v Národním geoparku Ralsko vynakládaná jedním návštěvníkem byla stanovena na částku 6.715,40 Kč.

6.4 Přebytek spotřebitele

Přebytek spotřebitele v Národním geoparku Ralsko vychází z výpočtu aritmetického průměru na 1 osobu a 1 den, kdy je od hodnoty rekreace odečtena hodnota skutečně vynaložených nákladů. Výsledná výše přebytku spotřebitele se liší v závislosti na vynaložených nákladech. V případě, že jsou do nákladů na rekreaci započítány cestovní a časové náklady a také hypotetické vstupné, činný přebytek spotřebitele 1231,90 Kč. Za předpokladu, že jsou do nákladů na rekreaci započítány cestovní a časové náklady, bude výsledný přebytek spotřebitele roven částce 1174,10 Kč. V neposlední řadě lze do nákladů na rekreaci započítat jen náklady cestovní a konečná hodnota přebytku spotřebitele se bude pohybovat ve výši 554,70 Kč.

7 Zhodnocení výsledků

Vlastního výzkumu realizovaného metodou dotazníkového šetření v Národním geoparku Ralsko v období od 1. června do 30. září 2018 se zúčastnilo celkem 167 respondentů. Do sledované lokality přijíždějí především osoby z Libereckého a Ústeckého kraje, přičemž o 4 % vyšší návštěvnost byla zaznamenána u žen.

Nejpočetnější skupinou respondentů navštěvujících danou oblast je skupina návštěvníků věkového rozmezí od 21 do 30 let. Zhodnocením četnosti návštěv dle nejvyššího dosaženého vzdělání, lze konstatovat, že oblast navštěvují ze 42 % osoby, které vystudovaly střední školu a zakončily ji maturitní zkouškou.

Lokalitu navštěvují z 65 % respondenti, kteří jsou zaměstnaní a ve významné míře, tj. ze 44 %, žijí v registrovaném partnerství. Oblast je vyhledávána ze 34 % především rodinami s dětmi. Nejpočetnější skupina respondentů uvádí příjmy domácnosti ve stanoveném rozmezí od 20001,- do 40000,- Kč. Do oblasti, jak uvedlo 117 dotazovaných, přijíždí respondenti na několik dnů.

Průměrná doba strávená respondenty v oblasti je 4,6 dnů. Mezi tři nejčastější důvody návštěvnosti geoparku patří zejména relaxace a odpočinek, dále turistika a pobyt u vody.

Metodou cestovních nákladů byly dále zjišťovány průměrné cestovní a časové náklady, které byly vynaloženy respondenty dotazníkového šetření na cestu do Národního geoparku Ralsko a zpět do místa trvalého bydliště. Cestovní náklady jednoho respondenta byly vypočteny na částku 429,20 Kč. Časové náklady jednoho respondenta, který v průměru strávil na cestě do geoparku 1,7 hodin, byly vynásobeny průměrnou hodinovou mzdou zaměstnanců v České republice vycházející z údajů Českého statistického úřadu za druhé a třetí čtvrtletí 2018 ve výši 182,20 Kč a oceněny na částku 309,70 Kč. Tato částka byla následně vynásobena dvěma a byly získány časové náklady jednoho respondenta v celkové výši 619,40 Kč.

Součtem cestovních a časových nákladů byla stanovena průměrná ekonomická hodnota rekreace ve výši 1048,60 Kč.

V dotazníkovém šetření byli dále respondenti dotazováni na hypotetickou možnost zpoplatnění vstupu do geoparku. Se zpoplatněním souhlasilo pouze 38 % dotazovaných respondentů a průměrná částka vstupného tak byla vypočítána za jednu osobu a jeden den ve výši 57,80 Kč. Vynásobením této částky průměrným počtem dnů strávených v lokalitě, tj. 4,6 dnů, byla získána částka hypotetického vstupného za průměrnou délku doby pobytu ve výši 265,90 Kč.

Součtem průměrné ekonomické hodnoty rekreace ve výši 1048,60 Kč a hypotetického vstupného za průměrnou délku doby pobytu ve výši 265,90 Kč byla vypočtena průměrná ekonomická hodnota rekreace se započítaným hypotetickým vstupným v celkové výši 1314,50 Kč.

Odhad poptávkové funkce na 1 den rekreace v Národním geoparku Ralsko, který znázorňuje vztah mezi užitkem a vynaloženými náklady respondentů, byl na základě získaných dat z dotazníkového šetření realizován v programu Microsoft Office 2010 prostřednictvím funkce logaritmické spojnice trendu. V grafu 15 je vyjádřena skutečnost, že množství poptávky po rekreační oblasti podléhá ceně statku a také, že počet návštěv respondentů v dané lokalitě klesá v závislosti na růstu cestovních nákladů. Minimální částku ve výši 220,- Kč by byli ochotni zaplatit za jeden den pobytu v geoparku všichni návštěvníci. Částku ve výši 1000,- Kč by zaplatilo už jen 90 respondentů a maximální částku ve výši 6615,- Kč by byli ochotni zaplatit pouze 2 návštěvníci. Markantní změny v grafu jsou vyvolány zejména časovými náklady. Tyto náklady nelze opomíjet. Bez jejich zahrnutí by docházelo k podhodnocení ekonomické hodnoty rekreace. Na základě dílčích výpočtů dosahuje průměrná hodnota spolehlivosti u logaritmických spojnic trendu výše 0,9198, což znamená, že jsou křivky velmi dobře přizpůsobeny datům.

Hodnota rekreace v Národním geoparku Ralsko byla vypočítána jako součet průměrné ekonomické hodnoty rekreace, hypotetického vstupného a celkových nákladů na pobyt dotazovaných respondentů v lokalitě. Výsledná částka 2280,50 Kč odpovídá hodnotě rekreace jednoho návštěvníka po jednodenní dobu pobytu. Celková hodnota rekreace odpovídající průměrné délce pobytu 4,6 dnů v Národním geoparku Ralsko vynakládaná jedním návštěvníkem byla stanovena na částku 6.715,40 Kč.

Přebytek spotřebitele v Národním geoparku Ralsko byl vypočten z průměrné hodnoty rekreace jednoho respondenta na jeden den, od které byla odečtena hodnota skutečně vynaložených nákladů. V případě, že by byly do nákladů na rekreaci započítány cestovní a časové náklady a také hypotetické vstupné, činil by přebytek spotřebitele 1231,90 Kč. Za předpokladu, že by byly do nákladů na rekreaci započítány cestovní a časové náklady, byl by výsledný přebytek spotřebitele roven částce 1174,10 Kč. V neposlední řadě by bylo možné do nákladů na rekreaci započítat pouze náklady cestovní, což by v konečném důsledku znamenalo, že by přebytek spotřebitele dosahoval hodnoty 554,70 Kč.

8 Závěr

Cílem předkládané diplomové práce bylo určení ekonomické hodnoty rekreace v Národním geoparku Ralsko. V rámci kvantitativního výzkumu, v empirické části diplomové práce, realizovaného metodou dotazníkového šetření na vhodně zvolených stanovištích reprezentativního charakteru byla získána relevantní data od respondentů, kteří navštívili území Národního geoparku Ralsko, v období od 1. května do 30. září 2018. Dotazníkového šetření se celkem zúčastnilo 167 respondentů.

Analýzou cestovního ruchu v Národním geoparku Ralsko bylo zjištěno, že nabídka cestovního ruchu v podobě přírodních a kulturně-historických zajímavostí doplněná o volnočasové aktivity je orientována především na letní a v malé míře na jarní a podzimní sezónu. Mezi nejvýznamnější střediska cestovního ruchu patří zejména oblast Máchova jezera, Hamru na Jezeře a Stráže pod Ralskem. Otázkou ochrany přírody, schvalováním projektových záměrů a vývojem aktivit podporujících cestovní ruch se zabývají především Vojenské lesy a statky ČR, které spravují většinu území geoparku, a státní podnik DIAMO, který se zaměřuje na zahlazování následků po těžbě uranu.

Dále byly v rámci analýzy cestovního ruchu v Národním geoparku Ralsko zjištěny následující charakteristiky respondentů. Lokalitu geoparku navštěvují především osoby z blízkého okolí, tj. osoby s trvalým pobytem v Libereckém a Ústeckém kraji. Z této skutečnosti dále vyplývá, že tito respondenti přijíždějí do oblasti zejména na jednodenní výlety. Z celkového počtu dotazovaných zastupují ženy skupinu respondentů z 52 % a muži ze 48 %. Významný podíl návštěvníků je tvořen skupinou dotazovaných, jejichž věk se pohybuje v rozmezí od 21 do 30 let. Nejvyšší dosažené vzdělání rekreatantů odpovídá ukončené střední škole s maturitou. Oblast navštěvují z 65 % zaměstnaní respondenti a celkové příjmy domácnosti u 68 dotazovaných se pohybují v rozmezí od 20 001,- do 40 000,- Kč. Významný podíl na návštěvnosti mají rodiny s malými dětmi. 40 % respondentů přijíždí do oblasti několikrát ročně. Nejčastějším důvodem návštěvy oblasti uvedeným v dotazníkovém šetření byla relaxace a odpočinek, následovala turistika a pobyt u vody.

Analýza cestovního ruchu objasňuje faktory ovlivňující rekreační poptávku po dané lokalitě. Jejich znalost by mohla být nápomocna v otázkách udržitelnosti cestovního ruchu jehož cílem je vzájemná rovnováha mezi environmentálními, ekonomickými a sociokulturními aspekty prostředí.

V kapitole 5. netržní metody oceňování byly na základě údajů z dotazníkového šetření prostřednictvím metody cestovních nákladů vypočítány cestovní náklady, náklady na pobyt a náklady časové.

Průměrné cestovní náklady do Národního geoparku Ralsko a zpět do místa trvalého pobytu respondentů byly stanoveny ve výši 429,20 Kč.

Průměrné náklady na pobyt respondentů byly vypočítány pro dvě skupiny návštěvníků. První skupina 50 osob navštívila geopark pouze po dobu jednoho dne a průměrné náklady na jednoho respondenta byly vypočítány ve výši 340,20 Kč. Druhá skupina 117 respondentů uvedla dobu pobytu v geoparku delší než jeden den. Průměrné náklady na pobyt této skupiny byly vypočítány v celkové výši 1174,10 Kč na jednu osobu za jeden den. Náklady na pobyt první skupiny respondentů jsou o poznání nižší oproti skupině druhé. Tato skutečnost vyplývá zejména z délky návštěvy, při které respondenti zahrnutí do první skupiny nehradili náklady na ubytování, jejich náklady na stravování také neodpovídaly celodenním nákladům a nižší byly také jejich náklady za dopravu po regionu.

Průměrné časové náklady jednoho respondenta na cestě do geoparku činily 1,7 hodin a byly dále vynásobeny průměrnou hodinovou mzdou zaměstnanců v ČR ve výši 182,20 Kč (průměrné údaje Českého statistického úřadu za druhé a třetí čtvrtletí 2018). Tyto časové náklady byly dále vynásobeny dvěma (cesta tam a zpět). Výsledná hodnota průměrných časových nákladů na jednoho respondenta byla vypočítána na částku 619,40 Kč.

Prostřednictvím metody podmíněného hodnocení byla zjišťována ochota respondentů zaplatit v případě hypotetické existence trhu vstupné do Národního geoparku Ralsko. Průměrná výše vstupného u respondentů, kteří vyjádřili souhlas se zpoplatněním vstupu do lokality, byla vypočítána na částku 57,80 Kč. Vynásobením této částky průměrným počtem dnů strávených v lokalitě, tj. 4,6 dnů, byla získána částka hypotetického vstupného za průměrnou délku doby pobytu ve výši 265,90 Kč.

V následující kapitole byla prostřednictvím výsledných hodnot získaných metodou cestovních nákladů a metodou podmíněného hodnocení vyjádřena ekonomická hodnota rekreace v Národním geoparku Ralsko. Součtem cestovních a časových nákladů byla stanovena ekonomická hodnota rekreace bez započítaného hypotetického vstupného ve výši 1048,60 Kč a následným připočtením hypotetického vstupného za průměrnou délku doby pobytu byla vypočítána částka ekonomické hodnoty rekreace se započítaným hypotetickým vstupným ve výši 1314,50 Kč.

V programu Microsoft Office 2010 byl realizován funkcí logaritmické spojnice trendu odhad poptávkové funkce na 1 den rekreace v lokalitě geoparku. Poptávková funkce byla vyjádřena vztahem mezi užitekem a vynaloženými náklady respondentů. Všichni respondenti byli ochotni zaplatit za jeden den pobytu v geoparku částku ve výši 220,- Kč. Maximální částku ve výši 6615,- Kč byli ochotni zaplatit pouze dva dotazovaní respondenti. Z odhadu poptávkové funkce vyplynula skutečnost, že ceně statku podléhá množství poptávky po rekreační oblasti a také, že v dané lokalitě klesá počet návštěvníků v závislosti na zvyšujících se cestovních nákladech. Nemalý finanční rozdíl mezi minimální a maximální částkou, kterou jsou respondenti ochotni zaplatit za 1 den pobytu v geoparku, lze zdůvodnit především výší cestovních nákladů. Tyto náklady ale nelze opomíjet, protože bez jejich zahrnutí do výpočtů by ekonomická hodnota rekreace byla podhodnocena.

Hodnota rekreace jednoho respondenta po dobu jednodenního pobytu v Národním geoparku Ralsko byla vyjádřena součtem průměrné ekonomické hodnoty rekreace, hypotetického vstupného a celkových nákladů na pobyt návštěvníků v uvedené oblasti ve výši 2280,50 Kč. Celková hodnota rekreace jednoho návštěvníka za průměrnou dobu pobytu v oblasti v délce 4,6 dnů byla vypočítána v celkové výši 6715,40 Kč.

Z průměrné hodnoty rekreace jednoho návštěvníka na jeden den pobytu v geoparku byl následně odečtením skutečně vynaložených nákladů vypočten přebytek spotřebitele. Výše skutečně vynaložených nákladů je odlišná v závislosti na výši nákladů započítaných na rekreaci. V případě, že byly do nákladů na rekreaci zahrnuty cestovní a časové náklady včetně hypotetického vstupného, byl vypočítán přebytek spotřebitele ve výši 1231,90 Kč.

Další varianta výpočtu zahrnovala do nákladů na rekreaci pouze náklady cestovní a časové a výsledný přebytek spotřebitele činil 1174,10 Kč. Nejnižší hodnota přebytku spotřebitele ve výši 554,70 Kč byla vypočítána z nákladů na rekreaci, do kterých byly zahrnuty pouze náklady cestovní.

Problémovými oblastmi Národního geoparku Ralsko z pohledu ochrany životního prostředí jsou lokality katastrálního území Ralsko a Mimoň postižené ekologickými zátěžemi souvisejícími s tehdejšími provozováním vojenského výcvikového prostoru a veřejnosti nepřístupná lokalita spravovaná státním podnikem DIAMO na severozápadním úpatí hory Ralsko, kde probíhala těžební činnost. Jmenované oblasti vyžadují nemalé finanční investice spojené se sanací lokalit a do budoucna následnou realizací projektů v oblasti cestovního ruchu v podobě vybudování nových cyklostezek a stezek pro pěší.

Dle mého názoru by následná realizace projektů v oblasti cestovního ruchu měla také směřovat ke zvyšování turistické atraktivity Národního geoparku Ralsko mimo standardní návštěvní sezónu, tj. především v zimním období. Vhodnou alternativou ke zvyšování turistické atraktivity se nabízí využití bývalých chátrajících vojenských objektů např. k vybudování multifunkční indoor arény sloužící nejenom ke sportovním účelům (in-line bruslení, lezecká stěna, tělocvična), ale také k pořádání tematicky zaměřených seminářů a workshopů.

9 Seznam použitých zdrojů

AGENTURA OCHRANY PŘÍRODY A KRAJINY ČESKÉ REPUBLIKY (AOPK ČR), 2013. *Geoparky*. [online]. [cit. 2018-02-12]. Dostupné z www: <http://www.ochranaprirody.cz/obecna-ochrana-prirody-a-krajiny/neziva-priroda/geoparky/>

AGENTURA OCHRANY PŘÍRODY A KRAJINY ČESKÉ REPUBLIKY (AOPK ČR), 2013. *Charta evropských geoparků*. [online]. [cit. 2018-02-12]. Dostupné z www: <http://www.ochranaprirody.cz/res/archive/108/014909.pdf?seek=1373452054>

AGENTURA OCHRANY PŘÍRODY A KRAJINY ČESKÉ REPUBLIKY (AOPK ČR), 2018. *Přírodní rezervace Hradčanské rybníky*. [online]. [cit. 2018-03-10]. Dostupné z www: <http://kokorinsko.ochranaprirody.cz/mzchu/pr-hradcanske-rybniky/>

ARCHIE, Michele, 2018. *Scenic, Wild Delaware River*. [online]. [cit. 2018-02-04]. Dostupné z www: <https://delawareriver.natgeotourism.com/content/about-geotourism-and-geotravelers/del00a360610949e1027>

BEAL, Diana, WARD, Frank A., 2000. *Valuing Nature with Travel Cost Models: A Manual. New horizons in environmental economics*. Cheltenham: Edward Elgar, 2000. 255 s. ISBN 1840640782.

BERÁNEK, Jaromír a kol., 2013. *Ekonomika cestovního ruchu*. Praha: Mag Consulting, 296 s. ISBN 978-80-86724-46-1

CZECH TOURISM, Česká centrála cestovního ruchu, 2008. *Udržitelný cestovní ruch*. [online]. [cit. 2018-01-23]. Dostupné z www: <http://www.eden-czechtourism.cz/udrzitelny-cestovni-ruch/>

CZECH TOURISM, 2018. *Kudy z nudy – Zřícenina skalního hradu Stohánek*. [online]. [cit. 2018-03-10]. Dostupné z www: <http://www.kudyznudy.cz/aktivity-a-akce/aktivity/zricenina-skalniho-hradu-stohanek.aspx>

DIAMO, státní podnik, 2018. *DIAMO, státní podnik, Stráž pod Ralskem*. [online]. [cit. 2018-02-26]. Dostupné z www: <https://diamo.cz/cs/profil-podniku>

DVOŘÁK, Antonín et al., 2007. *Kapitoly z ekonomie přírodních zdrojů a oceňování životního prostředí*. Praha: Oeconomica, 195 s. ISBN 9788024512532.

ECOSYSTEM VALUATION, 2000. *Travel Cost Method*. [online]. [cit. 2018-02-27]. Dostupné z www: http://www.ecosystemvaluation.org/travel_costs.htm#OPTIONS

EDITED BY DAVID NEWSOME AND ROSS K. DOWLING, 2010. *Geotourism: the tourism of geology and landscape*. Woodeaton, Oxford: Goodfellow Publishers. ISBN 9781906884093.

EGN (EUROPEAN GEOPARKS NETWORK), 2018. *Introduction*. [online]. [cit. 2018-02-05]. Dostupné z www: http://www.europeangeoparks.org/?page_id=6

EGN (EUROPEAN GEOPARKS NETWORK), 2018. *What is a Geopark*. [online]. [cit. 2018-02-05]. Dostupné z www: http://www.europeangeoparks.org/?page_id=165

FORMANOVÁ, Jaroslava et al., 2015. *Koncepce rozvoje cestovního ruchu v Geoparku Ralsko*. [online]. [cit. 2018-02-14]. Dostupné z www: http://www.geoparkralsko.cz/sites/default/files/files/koncepce_cr_GR_final.pdf

FOTOTURISTIKA, 2012. *Vranovské skály a Juliina vyhlídka*. [online]. [cit. 2018-03-10]. Dostupné z www: <http://www.fototuristika.cz/tips/detail/678>

GEOPARK RALSKO, 2018. *Otisk 20. století*. [online]. [cit. 2018-02-14]. Dostupné z www: <http://www.geoparkralsko.cz/cs/otisk-20-stoleti>

GOELDNER, Charles R. a J. R. Brent RITCHIE, 2014. *Cestovní ruch: principy, příklady, trendy*. Brno: BizBooks, xviii, 545 s. ISBN 9788026502982.

HOLEŠINSKÁ, Andrea, 2012. *Destinační management jako nástroj regionální politiky cestovního ruchu*. Brno: Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta, 151 s. ISBN 9788021058477.

HORNER, Susan a SWARBROOKE, John, 2003. *Cestovní ruch, ubytování a stravování, využití volného času*. Praha: Graga Publishing, 486 s. ISBN 80-247-0202-9.

INFOČESKO, 2015. *Malý a Velký jelení vrch u Hamru na Jezeře – Máchův kraj – Přírodní zajímavosti*. [online]. [cit. 2018-03-10]. Dostupné z www: <https://www.infocesko.cz/content/machuv-kraj-prirodni-zajimavosti-maly-velky-jeleni-vrch-u-hamru-na-jezere.aspx>

LIBERECKÝ KRAJ – CESTOU NECESTOU, nedatováno. *Přírodní rezervace Ralsko*. [online]. [cit. 2018-03-10]. Dostupné z www: <http://www.liberecky-kraj.cz/dr-cs/796-prirodni-rezervace-ralsko.html>

MELICHAR, Jan, 2010. *Economic Valuation of Ecosystem Services. Život. Prostr., Vol. 44, No. 2, p. 78-83*. [online]. [cit. 2018-02-22]. Dostupné z www: http://147.213.211.222/sites/default/files/2010_2_078_083_melichar.pdf

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ ČR, 2008. *Geoparky*. [online]. [cit. 2018-02-05]. Dostupné z www: <http://www.env.cz/cz/geoparky>

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ ČR, 2010. *Geoparky – potenciál pro cestovní ruch, ochranu přírody a krajiny*. [online]. [cit. 2018-02-12]. Dostupné z www: <http://www.utok.cz/sites/default/files/data/USERS/u21/dokumenty/Paskova.pdf>

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ ČR, 2014. *Globální síť geoparků UNESCO a Síť evropských geoparků*. [online]. [cit. 2018-02-12]. Dostupné z www: https://www.mzp.cz/cz/globalni_sit_geoparku

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ ČR, 2019. *Geoparky*. [online]. [cit. 2019-11-08]. Dostupné z www: <https://www.mzp.cz/cz/geoparky>

NÁRODNÍ GEOPARK, 2018. „*Síť národních geoparků v ČR*. [online]. [cit. 2018-02-06]. Dostupné z www: <http://www.geology.cz/narodnigeoparky/o-siti>

NÁRODNÍ GEOPARK, 2017. „*Národní geopark Ralsko vydal hmatové mapy pro nevidomé – tisková zpráva*. [online]. [cit. 2018-02-14]. Dostupné z www: <http://www.geoparkralsko.cz/cs/narodni-geopark-ralsko-vydal-hmatove-mapy-pro-nevidome-tiskova-zprava>

NATIONAL GEOGRAPHIC SOCIETY, 2017. *Geotourism*. [online]. [cit. 2018-02-04]. Dostupné z www: <https://www.nationalgeographic.com/maps/geotourism/>

PALATKOVÁ, Monika, 2011. *Mezinárodní cestovní ruch*. Praha: Grada, 224 s. ISBN 978-80-247-3750-8.

PALATKOVÁ, Monika a Jitka ZICHOVÁ, 2014. *Ekonomika turismu: turismus České republiky*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 262 s. ISBN 9788024736433.

PARSONS, G. R., 2003. *The Travel Cost Model*. Chapter 9 in *A Primer on Nonmarket Valuation*. edited by P. A. Champ, K. J. Boyle and T. C. Brown, London, Kluwer Academic Publishing, ISBN 9789400771031

PÁSKOVÁ, Martina, 2008. *Udržitelnost rozvoje cestovního ruchu*. Hradec Králové: Gaudeamus, 298 s. ISBN 9788070416587.

PÁSKOVÁ, Martina a Josef ZELENKA, 2002. *Výkladový slovník cestovního ruchu*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, 448 s. ISBN 8023901524.

POLÁK, MICHAEL, 2015. Budoucí geopark má první stezku, odhalí i miliony let staré fosilie. *Českolipský deník.cz*. [Online] 4. 7 2015. [Citace: 5. 6 2019.] https://ceskolipsky.denik.cz/zpravy_region/budouci-geopark-ma-prvni-stezku-odhali-i-miliony-let-stare-fosilie-20150704.html.

RYGLOVÁ, Kateřina, BURIAN, Michal a VAJČNEROVÁ Ida, 2011. *Cestovní ruch - podnikatelské principy a příležitosti v praxi*. Praha: Grada Publishing, 216 s. ISBN 978-80-247-4039-3

SDRUŽENÍ ČESKOLIPSKO, 2018. *Široký kámen*. [online]. [cit. 2018-03-10]. Dostupné z www: <http://www.ceskolipsko.info/dr-cs/723-siroky-kamen.html>

SEJÁK, Josef et al., 1999. *Oceňování pozemků a přírodních zdrojů*. Praha: Grada, 251 s. ISBN 8071693936.

SMĚRNICE MŽP, 2007. *Směrnice MŽP č. 6/2007 k zabezpečení jednotného postupu rezortu při nominaci území na národní geopark*. [online]. [cit. 2018-02-06]. Dostupné z www: <http://www.ochranaprirody.cz/res/archive/108/014915.pdf?seek=1373452059>

ŠAUER, Petr et al., 1997. *Úvod do ekonomiky životního prostředí*. Praha: Vysoká škola ekonomická, 154 s. ISBN 8070795484.

ŠAUER, Martin a Jiří VYSTOUPIL, 2008. Geoparky - nový nástroj udržitelného rozvoje cestovního ruchu. *Životné prostredie*, Bratislava: Ústav krajinnej ekológie SAV, roč. 42/2008, č. 1, s. 39-43. ISSN 0044-4863.

TITTELBACHOVÁ, Šárka, 2011. *Turismus a veřejná správa: průniky, dysfunkce, problémy, šance : státní politika turismu České republiky : systémový přístup k řešení problémů*. Praha: Grada, 196 s. ISBN 9788024738420.

VÍTEK, Jan, 2006. *Ralsko, Ralská pahorkatina a Kokořínsko*. Treking.cz [online]. [cit. 2018-02-14]. Dostupné z www: <https://www.treking.cz/regiony/ralsko.htm>

VYSTOUPIL, Jiří et al., 2006. *Atlas cestovního ruchu České republiky*. Praha: MMR ČR, 156 s. ISBN 8023972561.

UNESCO (UNITED NATIONS EDUCATIONAL, SCIENTIFIC AND CULTURAL ORGANIZATION), 2017. *UNESCO Global Geoparks*. [online]. [cit. 2018-02-13]. Dostupné z www: <http://www.unesco.org/new/en/natural-sciences/environment/earth-sciences/unesco-global-geoparks/>

UNESCO (UNITED NATIONS EDUCATIONAL, SCIENTIFIC AND CULTURAL ORGANIZATION), 2016. *What is a UNESCO Global Geopark?* [online]. [cit. 2018-02-13]. Dostupné z www: <http://www.unesco.org/new/en/natural-sciences/environment/earth-sciences/unesco-global-geoparks/frequently-asked-questions/what-is-a-unesco-global-geopark/>

UNWTO, 2005. *Sustainable Development of Tourism - Definition*. [online]. [cit. 2018-02-03]. Dostupné z www: <http://sdt.unwto.org/content/about-us-5>

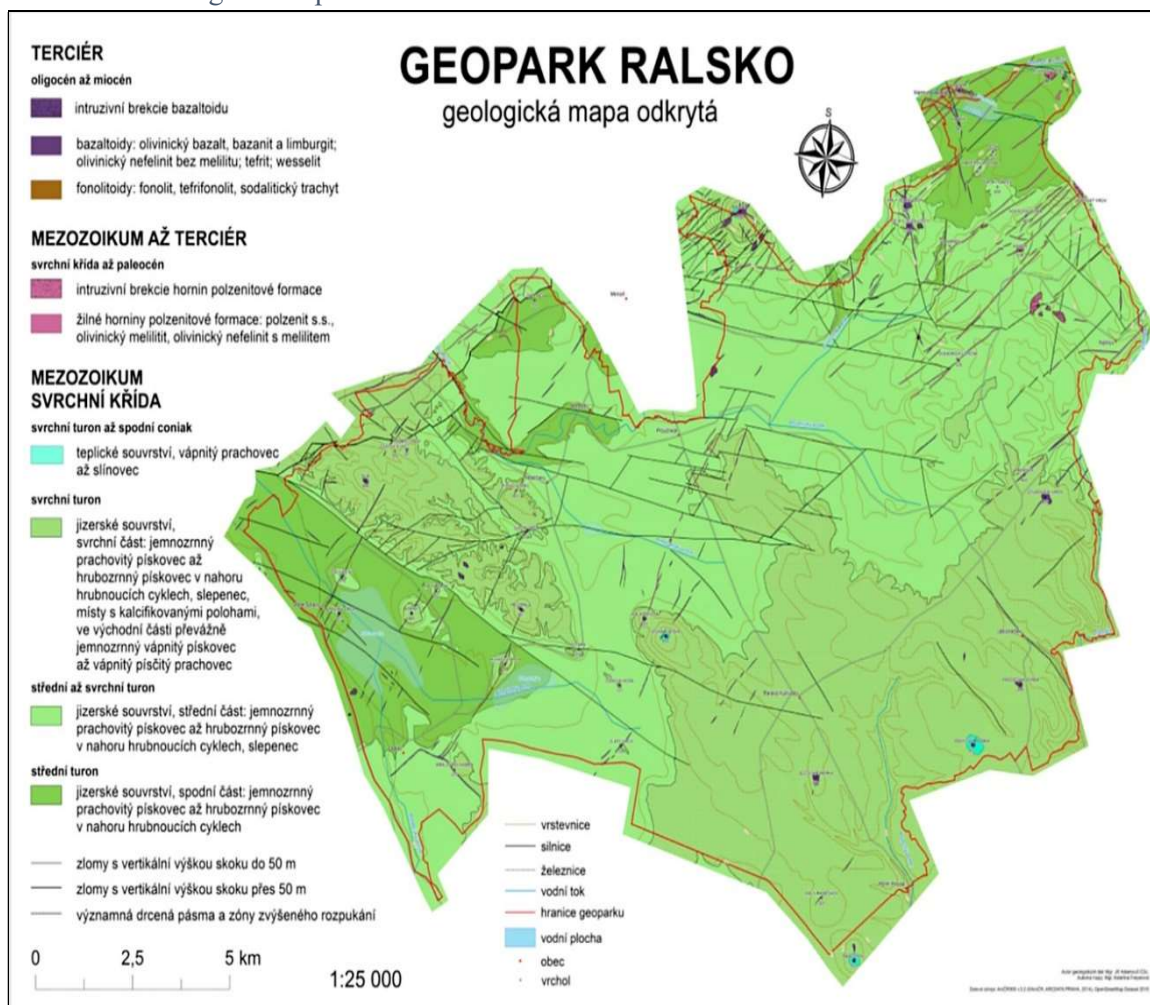
ZÁKONÍK PRÁCE č. 262/2006. Díl 4, Formy průměrného výdělku. [online]. [cit. 2019-06-05]. Dostupné z: <https://zakony.kurzy.cz/262-2006-zakonik-prace/cast-13-hlava-18-dil-4/>

ZÁVODNÁ, Lucie Sára, 2015. *Udržitelný cestovní ruch: principy, certifikace a měření*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 107 s. ISBN 9788024445762.

10 Přílohy

Seznam příloh

Příloha A - Geologická mapa.....	76
Příloha B - Certifikát Národního geoparku Ralsko	77
Příloha C – Dotazníkové šetření v Národním geoparku Ralsko	78

Příloha B - Certifikát Národního geoparku Ralsko

 národní geopark

Ministerstvo životního prostředí

Certifikát č. 9 / Certificate No. 09
Pro období / for the period 1. 6. 2016 – 1. 6. 2020

Ministerstvo životního prostředí České republiky / Ministry of the Environment of the Czech Republic
uděluje / grants

Certifikát
Certificate

Národní geopark
National Geopark

RALSKO

Název geoparku / Name of the Geopark

Geopark Ralsko o.p.s.
Řídící subjekt geoparku / Managing Subject of the Geopark

Lenka Mrázová
Ředitelka geoparku / Manager of the Geopark

Certifikace je udělena na základě podpisu Charty národních geoparků.
The certificate is granted on the base of signature of the Charter of National Geoparks.

V případě Radou národních geoparků doloženého porušení jejich principů budou certifikát
a logo národního geoparku certifikovanému území odebrány.
In the case of a violation of principles Charter of National Geoparks (proved by the Council of the National
Geoparks) the certificate and logo of the National Geopark will be taken away.

26. května 2016 / 26th of May 2016

Richard Brabec
Ministr životního prostředí

 Vytlačeno na papíru původem z lesů se standardem FSC.

DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ V NÁRODNÍM GEOPARKU RALSKO

Dobrý den,

jmenuji se Milena Marešková a studuji obor Veřejná správa a regionální rozvoj na Provozně ekonomické fakultě České zemědělské univerzity v Praze. Ráda bych vás touto cestou požádala o zaškrtnutí vhodných odpovědí a zodpovězení otázek v anonymním dotazníku. Získané odpovědi budou použity výhradně ke zpracování praktické části diplomové práce.

Děkuji za váš čas.

IDENTIFIKAČNÍ ČÁST

1. Pohlaví

- Muž Žena

2. Věk

- do 20 let 41-50 let
 21-30 let 51-60 let
 31-40 let 61 let a více

3. Nejvyšší dosažené vzdělání

- Základní Středoškolské s maturitou
 Středoškolské bez maturity Vysokoškolské

4. Rodinný stav

- Svobodný / svobodná Rozvedený / rozvedená
 Ženatý / vdaná Vdovec / vdova

5. Ekonomická aktivita

- Ekonomicky neaktivní (studenti, senioři, osoby na mateřské a rodičovské dovolené)
 Nezaměstnaný/nezaměstnaná
 Zaměstnaný/zaměstnaná (zaměstnanci, zaměstnavatelé, pracující studenti, pracující senioři, podnikatelé)

6. Uveďte, prosím, počet členů vaší domácnosti

7. Zvolte, prosím, odpovídající interval čistého měsíčního příjmu celé vaší domácnosti včetně dávek a důchodů

- 0 – 20.000 Kč 40.001 – 60.000 Kč 80.001 – 100.000 Kč
 20.001 – 40.000 Kč 60.001 – 80.000 Kč 100.001 Kč a více

PRŮZKUMNÁ ČÁST

1. Z které konkrétní obce či města jste do Národního geoparku Ralsko přijel/a?

.....

2. Jak dlouho trvala cesta z vašeho bydliště do této oblasti?

.....

3. Jaká je přibližná cena nákladů na dopravu pro 1 osobu z místa vašeho bydliště do této oblasti?

..... Kč

4. Jak dlouho bude trvat vaše návštěva oblasti?

1 den

3 dny

5 dnů

7 dnů

2 dny

4 dny

6 dnů

8 a více dnů

5. Jak často navštěvujete tuto oblast?

Jsem zde poprvé

Několikrát za rok

Jednou za rok

Jednou za několik let

6. Jaké jsou důvody vaší návštěvy v této lokalitě? (prosím o označení max. 3 odpovědi)

Přírodní zajímavosti

Poznávání kulturních památek

Pěší turistika

Návštěva příbuzných či přátel

Cykloturistika

Pobyt u vody

Vodní turistika

Relaxace, odpočinek

Jezdecká turistika

Wakeboarding

Inlain sport

Jiné (uveďte)

7. Uveďte, prosím, odhadem výši vašich nákladů na pobyt v této oblasti (na 1 osobu/1 den):

Ubytování Kč

Stravování Kč

Doprava po regionu Kč

Půjčovné sportovních potřeb Kč

Nákup suvenýrů a dárků Kč

Nákup map, pohlednic Kč

Vstupné (kulturní nebo přírodní památky, sportovní centra, atd.) Kč

Jiné náklady (uveďte) Kč

8. Souhlasil/a byste se zpoplatněním vstupu do Národního geoparku Ralsko? (Tato otázka je pouze hypotetická.

Zpoplatnění vstupu do Národního geoparku Ralsko není plánováno.)

Ano

Ne

9. V případě, že jste odpověděl/a ANO, jakou částku byste byl/a ochoten/ochotna zaplatit za osobu na den?

25 Kč

100 Kč

50 Kč

200 Kč